

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2017

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2016

28.2.2017

Sisällysluettelo

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös vuodelta 2016	1
1. Toimintakertomus	1
1.1. Johdon katsaus	1
2. Tuloksellisuus	4
3. Vaikuttavuus	7
3.1. Toiminnan vaikuttavuus	7
3.2. Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	13
4. Toiminnallinen tehokkuus	14
4.1. Toiminnan tuottavuus	14
4.2. Toiminnan taloudellisuus	14
4.3. Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan tulos ja kannattavuus	21
4.4. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus	25
5. Tuotokset ja laadunhallinta	25
5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet	25
5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	28
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	34
6.1. Henkilöstömäärä ja -rakenne	35
6.2. Työhyvinvointi	39
6.3. Osaaminen ja aineeton pääoma	41
7. Tilinpäätösanalyysi	45
7.1. Rahoituksen rakenne	45
7.2. Talousarvion toteutuminen	46
7.3. Tuotto- ja kululaskelma	47
7.4. Tase	51
8. Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma	52
9. Arviointien tulokset	55
9.1. Vuoden 2015 tilinpäätöksessä mainittujen arviointien perusteella tehdyt toimenpiteet	55
9.2. Ulkopuolisten organisaatioiden tekemät tarkastushavainnot 2016	55
9.3. Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastushavainnot 2016	57
10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	59
10.1. Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot	59
10.2. Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot	59
11. Talousarvion toteumalaskelma	60

12.	Tuotto- ja kululaskelma	61
13.	Tase	62
14.	Liitetiedot.....	64
14.1.	Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta	64
14.2.	Nettoutetut tulot ja menot.....	66
14.3.	Arviomäärärahojen ylitykset.....	67
14.4.	Peruutetut siirretyt määrärahat	67
14.5.	Henkilöstökulujen erittely	67
14.6.	Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset	68
14.7.	Kansallis- ja käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisvaikutteisten menojen poistot.....	68
14.8.	Rahoitustuotot ja –kulut	69
14.9.	Talousarvioloudesta annetut lainat	69
14.10.	Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset	69
14.11.	Taseen rahoituserät ja velat.....	69
14.12.	Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut	69
14.13.	Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat.....	70
14.14.	Taseeseen sisältymättömät rahastoidut varat	70
14.15.	Velan muutokset	70
14.16.	Velan maturiteettijakauma ja duraatio.....	70
14.17.	Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot	70
15.	Allekirjoitus	71

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös vuodelta 2016

Rikosseuraamuslaitos vastaa tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta.

Rikosseuraamuslaitos laatii kirjanpitoyksikkönä tilinpäätösasiakirjan, johon sisältyy toimintakertomusosio. Rikosseuraamuslaitoksen kirjanpitoyksikköön kuuluivat vuonna 2016 keskushallintoyksikkö, kolme rikosseuraamusaluetta, täytäntöönpanoyksikkö (TPY) ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK). Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö vastaa rikosseuraamusalueiden ja valtakunnallisten yksiköiden (TPY ja RSKK) tulohajauksesta. Rikosseuraamusalueet ja valtakunnalliset yksiköt ovat laati- neet erilliset tulosraportit.

1. Toimintakertomus

1.1. Johdon katsaus

Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteina ovat rangaistusta suorittavien valmentaminen rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin, suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen ja verkostoyhteistyön lisääminen sekä oikeusturvan ja yhdenmukaisten käytäntöjen varmistaminen. Henkilöstöresurseja suunnataan strategisiin ydintehtäviin. Kaikessa rangaistusta suorittavien kanssa tehtävässä työssä korostuu vuorovaikutukseen perustuva muutostyöskentely. Vuoden 2016 aikana tavoitteita kyettiin edistämään melko hyvin.

Turvallisesti kohti avoimempaa rangaistusten täytäntöönpanoa -tavoitteen toteutuminen ei ole kaikilta osin edennyt tavoitteiden mukaisesti. Valvotun koevapauden käytön lisäämisessä ei edellisen tavoitetason ylittäneen vuoden jälkeen ole kyetty kokonaisuutena etenemään halutulla tavalla. Rikosseuraamuslaitos kiinnittää jatkossa entistä enemmän huomiota koevapauksien seurantaan ja toiminnan varmistamiseen toteuttamalla valmistelua tasaisemmin eri yksiköissä.

Rikosseuraamuslaitoksen yksi keskeisistä haasteista liittyy aktiivisen verkostoyhteistyön lisäämiseen valtion ja kunnan viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Vuoden 2016 aikana käynnistyneissä Vankeusaika mahdollisuutena -hankkeessa ja pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa (Aune) kehitetään eri toimijoiden ja hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja koordinaatiota sekä palvelujatkumoa. Hankkeilla edistetään myös palvelujen ja tuen järjestämisessä tarpeellisen tiedon kulkua eri toimijoiden välillä.

Vankeusvankien toimintaan osallistumista kyettiin lisäämään edellisestä vuodesta ja yli tavoitetason. Vankien sellin ulkopuolella viettämää aikaa ja tätä kautta aktiivisuuden ja

toimintoihin osallistumisen määrää pyritään edelleen lisäämään mm. lähityöhankkeen avulla.

Rikosseuraamuslaitos tulee kiinnittämään entistä enemmän huomiota yhdenvertaisuuden ja yhdenmukaisuuden toteutumiseen mm. tehostamalla ja selkiyttämällä laillisuusvalvonnan kannanottojen käsittelyä, viraston normiohjausta ja lainmuutosten valmistelu- ja jalkauttamistoimia Rikosseuraamuslaitoksessa.

HR-johtamisen kehittämistarpeeseen ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen on kiinnitetty Rikosseuraamuslaitoksessa viime aikoina huomiota. Rikosseuraamuslaitoksen lähivuosien tavoitteena on strategisen henkilöstöjohtamisen kehittäminen, missä yhteydessä tarkastellaan osaamisen kehittämistä ja yhteistyömahdollisuuksia Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kanssa vuosina 2017 – 2018. Lisäksi osana henkilöstöjohtamisen kehittämistä Rikosseuraamuslaitos ottaa vuonna 2017 käyttöön strategialähtöisen henkilöstösuunnitteluprosessin. Henkilöstösuunnittelua ja henkilöstöraportointia kehitetään yhdessä siten, että henkilöstöjohtamisen yhteys strategiaan ja tiedolla johtaminen vahvistuu.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanemiin seuraamuksiin johtava uusintarikollisuus on vuoden 2016 tietojen mukaan kolmen vuoden seuranta-ajalla säilynyt ennallaan tai hiukan laskenut, viiden vuoden seuranta-ajalla uusiminen on sen sijaan lisääntynyt. Käytettävissä olevilla tiedoilla ei voida sanoa, ennakoiko muutos viiden vuoden seurannassa muutosta aikaisempaan pitempiaikaiseen laskevaan trendiin vai onko kysymys satunnaisesta vaihtelusta.

Rikollisuuden alenemisesta huolimatta keskivankiluku oli 52 suurempi kuin vuoden 2015 keskimäärä. Raportointikauden päättyessä vankiluku oli noin 130 suurempi kuin vuotta aiemmin. Ulkomaalaisvankien määrän lisääntyminen selittänee pääosan keskivankiluvun ja vapaudesta tulleiden vankien määrän muutoksesta. Kasvanutta vankimäärää selittänee osaltaan myös keskimääräisen laitосajan kasvu.

Ulkomaalaisten vankien määrä nousi edelleen, tutkintavangeista heidän osuutensa on jo selkeästi yli kolmanneksen. Tarkasteltaessa ulkomaalaisvankien määrää kansallisuuden perusteella on viime vuodesta alkaen tulleiden turvapaikanhakijoiden vaikutus tunnistettavissa. Määrän lisäys on kuitenkin ollut suhteellisen maltillista huomioiden maahan saapuneiden suuren määrän. Erilaisista kulttuuriympäristöistä saapunut ulkomaalaistaustainen väestö asettaa monenlaisia esimerkiksi kulttuuriin, uskontoon ja kommunikaation liittyviä haasteita Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle ja lisää henkilöstön osaamisvaateita ja koulutustarvetta.

Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien keskimäärä oli raportointijaksolla n. 30 pienempi kuin vuonna 2015. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontojen ja ehdonalaisten valvontojen määrä on kasvanut yhdyskuntapalvelua suorittavien määrän laskiessa edelleen jopa edellisvuosia enemmän. Yhdyskuntapalvelua suorittavien vähäisempi määrä selittyy lähinnä poliisin tietoon tulleiden törkeiden rattijuopumusten vähentymisenä.

Rikosseuraamuslaitos on sopeuttanut toimintaansa vuodesta 2006 lukien. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2017–2020 kohdennettiin Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseksi ja vankilaverkoston ylläpitoon lisärahoitusta yhteensä 34,9 miljoonaa euroa. Kehyspäätös luo Rikosseuraamuslaitokselle edellytykset nykyisen pal-

velutason ylläpitämiseen. Lisämäärärahan turvin nykyinen vankilakapasiteetti säilytetään ja ennakoitavissa oleva vankiluvun kasvu hoidetaan vankilakapasiteetin puitteissa. Lisämääräraha huolimatta Rikosseuraamuslaitoksen rakenteellisia ja toiminnallisia tehostamistoimia jatketaan, jotta määrärahatilanne säilyisi tyydyttävällä tasolla myös tulevalla hallituskaudella. Kun otetaan huomioon sekä em. lisämääräraha että aiemmista päätöksistä kehyskaudelle kohdistuvat säästövelvoitteet, paranevat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytykset kehyskaudella lievästi (keskimäärin 1 milj. euroa) vuoden 2016 tasoon verrattuna.

Vuoden 2017 jälkeen on ennakoitavissa menopaineita, joihin Rikosseuraamuslaitos on varautunut. Näitä ovat vankiluvun nousu, toimitilojen huono kunto sekä Rikosseuraamuslaitoksen kehittämis- ja asiakastietojärjestelmänhanke Rotin kokonaiskustannusten nousu alun perin ennakoitusta.

Pelson vankilan 1960-luvulla rakennetut tilat jouduttiin ottamaan pois käytöstä sisäilma- ja rakenteellisten ongelmien vuoksi ja toiminta Keravan vankilan päärakennuksessa jouduttiin keskeyttämään vakavien paloturvallisuuden liittyvien ongelmien vuoksi syksyllä 2016.

Vankien terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2016 alkaen Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) ja toiminnan valvonta Valviralle ja aluehallintovirastolle. Yhteistyön varmistamiseksi vahvistettiin Rikosseuraamuslaitoksen ja THL:n välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus. Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön henkilöstö (toteuma 181 henkilötyövuotta vuonna 2015) siirtyi THL:ään perustettuun vankiterveydenhuollon yksikköön (VTH) 1.1.2016 lukien.

Tulevina vuosina Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan vaikuttavat mm. lainsäädäntöuudistukset. Vuonna 2017 oikeusministeriössä selvitetään ehdollisen vankeusrangaistuksen tehostamismahdollisuuksia laajentamalla yhdyskuntaseuraamukseen liitettävien oheisrangaistusten käyttöalaa. Tavoitteena on lisätä ehdollisen vankeuden vaikuttavuutta sekä vähentää ehdollisen ja ehdottoman vankeuden kynnysvaikutusta. Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys vaarallisille rikoksensuorittajille tarkoitettu uudesta seuraamuksesta, yhdistelmä-rangaistuksesta, jolla parannetaan tuomitun mahdollisuuksia sijoittua takaisin yhteiskuntaan valvonnan ja tuen avulla. Seuraamus sisältää vankilassa suoritettavan osan ja vuoden mittaisen valvonnan.

Rikosseuraamuslaitoksen tiloissa säilytettävien tutkintavankien määrä tulee arvion mukaan nousemaan 30:llä jo pelkästään sen vuoksi, että tutkintavankien pääsääntöistä enimmäissäilytysaikaa poliisin tiloissa lyhennetään seitsemään vuorokauteen. Lakimuutos tulee voimaan vuoden 2018 aikana. Samanaikaisesti tulee voimaan myös lainsäädäntö, joka mahdollistaa tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin tutkintavankeuden vaihtoehtoina.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintaympäristöön ja verkostoyhteistyöhön vaikuttavat useilla hallinnonaloilla samanaikaisesti käynnissä olevat rakenteelliset muutokset ja niiden taloudellinen tilanne. Ammatillisen koulutuksen, työvoimapalvelujen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenteelliset uudistukset vaikuttavat palvelujen organisointiin ja saataavuuteen.

2. Tuloksellisuus

Rikosseuraamuslaitos saavutti vuodelle 2016 asetetut tavoitteet melko hyvin suhteutettuna käytettävissä oleviin resursseihin. Rikosseuraamuslaitos on vähentänyt henkilökuntaansa vuosien 2006–2016 aikana yli 500 henkilötyövuodella valtion tuottavuusohjelman ja talouden sopeuttamistoimien vuoksi. Rikosseuraamuslaitoksen sopeuttamissuunnitelman mukaisesti vuosien 2012–2016 aikana toteutettiin 204 htv:n vähennys. Talouden sopeuttamissuunnitelman mukaiset henkilöstö- ja -resurssivähennykset ovat tehostaneet Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa. Sopeuttamistoimet ovat myös vaikeuttaneet Rikosseuraamuslaitokselle asetettujen tulostavoitteiden saavuttamista, sillä rikosseuraamusten toimeenpano perustuu ensisijaisesti ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja henkilöiden suorittamaan valvontaan. Rikosseuraamuslaitoksen resurssien vähentymisen vuoksi mm. uusintarikollisuuden vähentämiseen ja rangaistusten vaikuttavuuteen liittyviä ohjelmia sekä rangaistusajansuunnitelmien mukaista toimintaa ei ole aina kyetty järjestämään vangin tarpeiden mukaisesti. Lisäksi vankien vapaa-ajan toimintaa on jouduttu karsimaan.

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuoden 2016 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet vuodelle 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi. Alla on kuvattu vuodelle 2016 asetettujen toimenpiteiden toteumatiedot.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet kaudella 2016 - 2019 ovat:

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

1. *Rikosseuraamuslaitos kehittää yhteistyötä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun kanssa yhteisten asiakkaiden kuntoutumisen edistämiseksi.*

Toteuma: Vuonna 2016 käynnistettiin Vankeusaika mahdollisuutena -hanke ja kolmen TYP-verkoston kanssa pilottiyhteistyö. Risen henkilöstöä tullaan sijoittamaan työskentelemään monialaiseen palveluun.

Vankeusaika mahdollisuutena -hanke käynnistyi 1.10.2016. Rikosseuraamuslaitoksen, Kuntoutussäätiön, Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen Vankiterveydenhuollon yksikön, Via Dia Ry:n ja Helsingin Diakonissalaitoksen yhteishankkeessa vuosina 2016–2019 tuetaan vankien yhteiskuntaan integroitumista ja rikollisuudesta irrottautumista. Hankkeen tavoitteena on kehittää verkostoyhteistyössä vaikuttavia, oikea-aikaisia ja kustannustehokkaita osallisuutta ja työllistymistä tukevia palvelupolkuja erityisesti TYP-verkoston kanssa. Lisäksi tarkoituksena on tuottaa tietoa vankien työ- ja toimintakyvystä

palveluiden järjestämiseksi sekä kehittää ja vahvistaa eri viranomaisien välistä yhteistyötä. Vuonna 2016 Helsingin Diakonissalaitoksen osahanke edisti romanitaustaisten kanssa työskentelyä ja ViaDian osahanke tuotti matalan kynnyksen palvelua Jyväskylän ja Lappeenrannan alueella. Osahankkeiden kautta kehitetään suunnitelmallista työskentelyä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Tulevina vuosina Rikosseuraamuslaitoksen osahankkeen työntekijät edistävät yhteistyössä TYP-verkoston kanssa suunnitelmallista työskentelyä rangaistuksen eri vaiheissa.

- 2. Rikosseuraamuslaitos osallistuu ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmäuudistuksen valmisteluun tavoitteena turvata vankilaopetuksen järjestäminen.*

Toteuma: Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö (Keha) on osallistunut opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kanssa pidettyihin neuvotteluihin liittyen ammatillisen koulutuksen reformiin. Keha on antanut oikeusministeriölle kommentit ammatillisen koulutuksen HE-luonnokseen. Keha on tuottanut OKM:lle tilastotietoja ja muuta materiaalia, jota on hyödynnetty lain valmistelussa. HE-luonnoksessa vangit on huomioitu omana kohderyhmänä. Neuvottelut OKM:n kanssa jatkuvat vuonna 2017.

- 3. Rikosseuraamuslaitos toteuttaa Hämeenlinnan vankilan uudisrakennus- ja Jyväskylän rikosseuraamuskampushankkeita, joissa pilotoidaan vankila- ja toimistotilakonsepteja. Keravan vankilan peruskorjaushanke aloitetaan.*

Toteuma: Rikosseuraamuslaitos on osallistunut konseptienmukaisten Hämeenlinnan naisvankilan, Jyväskylän Rise-kampuksen ja Keravan avolaitoksen uudisrakennusten suunnitteluun käyttäjän ja vuokralaisen edustajana.

Hämeenlinnan naisvankilan rakennushankkeen valmistuminen siirtyy arvion mukaan vuoden 2019 loppuun. Rikosseuraamuslaitos huomioi hankkeen myöhästymisen taloudelliset vaikutukset seuraavassa kehusehdotuksessaan. Keravan vankilan avolaitoksen rakennushankkeen hankesuunnittelu valmistuu maaliskuun 2017 lopussa ja arvion mukaan rakennushanke valmistuu joulukuussa 2018. Laukaan vankilan ja Jyväskylän yhdyskuntaseuraamustoimiston toiminnot yhdistävä Jyväskylän rikosseuraamuskampuksen ja Helsingin vankilan rakennushankkeet etenevät suunnitellussa aikataulussa.

- 4. Rikosseuraamuslaitos laatii Senaatti-kiinteistöjen kanssa uuden puitesopimuksen, jonka ensisijaisena tavoitteena on kokonaisvuokramalliin siirtyminen.*

Toteuma: Rikosseuraamuslaitos ei ole voinut laatia puitesopimusta Senaatti-kiinteistöjen kanssa, koska Senaatti-kiinteistöt ei laadi uutta puitesopimusta, vaan haluaa laatia yhteistyösopimuksen. Tämän yhteistyösopimuksen sisällöstä ei ole päästy yksimielisyyteen. Lisäksi sopimusta ei ole voitu laatia ennen kuin vuokraukseen liittyvät keskeisten peruseriaatteet on päätetty ja niiden kustannusvaikutusten laskentatyöt on saatu päätökseen.

- 5. Roti-hankkeen toteutusvaihe 1 valmistuu vuoden loppuun mennessä. Toteutusvaiheen 2 määrittelytyö valmistuu kesäkuussa.*

Toteuma: Toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmähankkeen (Roti-hanke) 1. vaiheen toteutus valmistui suunnitelman mukaisesti toiminnallisuuden osalta 9.12.2016 ja viimeistelyvaiheen jälkeen toimittaja luovutti sen hyväksymistestaukseen 13.1.2017.

Hanke on toteuttanut 2. vaiheen toimittajan kilpailutuksen ja hankintapäätöksen loppuvuonna 2016 (hankintapäätös 19.12.2016). Hanke etenee keväällä 2016 päivitetyn hankesuunnitelman mukaisesti. Hankkeen kokonaisaikataulua tarkennettiin toukokuussa 2016.

Roti-hankkeen ensimmäisen vaiheen aikataulun viivästymisen ja toisen vaiheen kasvaneen työmääräarvion vuoksi uuden tietojärjestelmän käyttöönotto siirtyy alkuperäisestä suunnitelmasta runsaan kahden vuoden verran. Järjestelmän käyttöönotto tapahtuu uuden arvion mukaan keväällä 2019. Toukokuussa 2016 päivitetyn kustannus-hyötyanalyysin mukaan Roti-hankkeen kehittämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset ovat nousseet noin 7,8 miljoonaa euroa alkuperäisestä arviosta. Uusi kustannusarvio on noin 21 miljoonaa euroa. Tuottavuuspöytäkirjassa sovitun omarahoitusosuuden ylittävät menot katetaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintamäärärahoista. Tämä tulee heikentämään Rikosseuraamuslaitoksen taloudellista tilannetta ja siirtyvien määrärahojen taso tulee siirtymäkauden aikana (ennen tuottavuushyötyjen realisoitumista) laskemaan.

6. Vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden sähköistä asiointia kehitetään.

Toteuma: Rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin pilotointi aloitettiin loppuvuoden 2016 aikana 11 suljetussa laitoksessa, 8 avolaitoksessa ja 2 yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Pilotin aikana asiakkaalla on mahdollisuus käyttää sekä videoyhteyttä että internetiä kannettavalla tietokoneella. Lisäksi ORK:n ja Valtorin kanssa on valmisteltu sähköisen asioinnin kokonaisratkaisun hankintaa, jonka toimittajakartoituksen tulokset saadaan helmikuussa 2017.

7. Vankiterveydenhuoltoa, päihdekuntoutusta ja sosiaalityötä kehitetään yhteistyössä THL:n kanssa.

Toteuma: Vankiterveydenhuollon yksikkö (VTH) aloitti toimintansa 1.1.2016. Yksikköä tulohajaa Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Valtion palvelut -osasto. Vuonna 2016 on pyritty varmistamaan toimintaedellytykset Rikosseuraamuslaitoksen, Vankiterveydenhuollon yksikön sekä THL:n välisen kumppanuuden ja yhteistyön tiivistämiseksi. Laitosten pääjohtajat allekirjoittivat yhteistyötä ohjaavan kumppanuussopimuksen 1.6.2016. THL kehittää osana Rikosseuraamuslaitoksen "Vankeusaika mahdollisuutena - hanketta" rikosseuraamusasiakkaiden työ- ja toimintakyvyn arviointivälinettä. Arviointivälineen valmistuttua fyysiseen ja psyykkiseen terveydentilaan liittyvät asiat voidaan huomioida nykyistä paremmin toimintaan sijoittamisessa. Edellä mainittujen lisäksi on tehty palvelumuotoilua koskevaa yhteistyötä naisvankien palveluiden kehittämiseksi.

3. Vaikuttavuus

3.1. Toiminnan vaikuttavuus

Rangaistusten täytäntöönpanon vaikuttavuustavoitteena on parantaa rangaistusta suorittavien edellytyksiä rikoksettomaan elämään ja vähentää riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin rangaistusaikana ja sen jälkeen. Tavoitteiden toteuttaminen edellyttää seuraamusjärjestelmän ja seuraamusten sisältöjen kehittämistä erityisesti yhteiskunnan normaali-palvelujen käyttöä tehostamalla.

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuoden 2016 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet vuodelle 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi. Alla on kuvattu vuodelle 2016 asetettujen toimenpiteiden toteumatiedot.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet kaudella 2016 - 2019 ovat:

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

1. *Rikosseuraamuslaitos kehittää yhdyskuntaseuraamusta suorittavien ja lyhytaikaisvankien päihdetyötä. Tavoitteena on kehittää yhteistyökäytäntöjä päihdetyön palvelujatkumon vahvistamiseksi.*

Toteuma: Lyhytaikaisten vankien päihdetyötä on kehitetty tälle ryhmälle suunnatuilla toimintokokonaisuuksilla ja lyhytaikaisvankeja on sijoitettu rangaistuksen aikaiseen kuntoutukseen. Täytäntöönpanon aloituksessa on kiinnitetty erityistä huomiota verkostotyöskentelyyn päihdekuntoutusjatkumoiden luomiseksi. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden päihdetyön kehittämiseen suunnattuun yhteistyöhankkeeseen mm. A-klinikkasäätiön kanssa ei saatu rahoitusta.

2. *Rikosseuraamuslaitos osallistuu pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaan (AUNE) vuosina 2016–2019. Tavoitteena on tukea vankilasta vapautuvien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien asunnonsaantia, asumisvalmennusta ja elämänhallintaa sekä vähentää vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden asunnottomuutta.*

Toteuma: Rikosseuraamuslaitoksen asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke 2016 - 2019 (AUNE) on edennyt hankesuunnitelman mukaisesti. Hankkeen valtakunnallinen aloitusseminaari pidettiin 29.8.2016. Jokaiselle rikosseuraamusalueelle on laadittu oma tarkentava työsuunnitelma ja kaikkiin yksiköihin on nimetty AUNE-koordinaattori.

Alueellisten verkostoyhteistyöpäivien ja asumissosiaaliseen työhön liittyvien koulutuspäivien suunnittelu on aloitettu. Lisäksi hankepääällikkö oli mukana hallituksen toimenpideohjelmaan kuuluvissa valtio-kunta -sopimusneuvotteluissa, millä varmistettiin rikosseuraamustaustaisten huomioiminen sopimuksissa.

Niistä vankeusvangeista, jolle on tehty vapauttamissuunnitelma, vuonna 2016 ilman asuntoa vapautui 29 % (21 % vuonna 2015). Asunnottomana yhdyskuntaseuraamuksen päättyessä oli 6 % yhdyskuntaseuraamusasiakkaista vuonna 2016 (6 % vuonna 2015). Rikosseuraamuslaitos voi vaikuttaa rangaistuksen jälkeiseen asuntotilanteeseen tunnistamalla rangaistusta suorittavan tarpeet ja ohjaamalla heidät palveluntarjoajien piiriin (kunnat, kolmas sektori). Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on mahdollistaa verkostokumppanien toimiminen vankiloissa ja huolehtia siitä, että tieto rangaistuksen täytäntöönpanon aikana tehdyistä kuntouttavista toimista välittyy siviilitoimijoille. Muilla viranomaisilla, erityisesti kunnilla, on vastuu palvelujen järjestämisestä rikosseuraamusasiakkailla vapautumisen jälkeen.

3. Vankien toimintaan osallistumista ja sellin ulkopuolista aikaa lisätään kehittämällä suljettujen vankiloiden lähityötä.

Toteuma: Lähityön kehittämishankeen 2016–2017 keskeisiksi tavoitteiksi asetettiin sellin ulkopuolisen ajan lisääntyminen, vuorovaikutuksen vahvistuminen, omalähityöntekijämallin kehittäminen ja tietojärjestelmien mittareiden kehittäminen tarkemmin toimintaa kuvaavaksi. Lähityöhanke on edennyt projektisuunnitelman mukaisesti. Lähityön kehittämisestä sekä suljetuissa että avovankiloissa on laadittu yksikkökohtaiset suunnitelmat. Lähityöhankkeeseen liittyvässä koulutussuunnittelussa on painotettu yksiköissä tapahtuvaa moniammatillisten ja vuorovaikutteisten toimintatapojen kehittämistä. Tällaisia ovat mm. kaikille lähityötä tekeville suunnitellut Moke-koulutukset ja yksikkökohtaiset koulutuspäivät.

Erillään asuvien vankien määrä on laskenut ollen 23 % suljettujen vankiloiden vangeista (15.4.2016 selvitys) (26% 16.10.2014 selvitys). Vankeusvankien toimintaan osallistumista päivittäin toimintoihin käytettävissä olevasta ajasta kyettiin lisäämään edellisestä vuodesta, 68 % vuonna 2016 (66 % vuonna 2015). Vankeusvangeista toimintaan osallistumattomia oli vuonna 2016 keskimäärin 27 % (27 % vuonna 2015). Vankien muu osallistuminen ja työtoiminta lisääntyivät, opiskelun ja ohjelmatoiminnan osuus ajankäytöstä sen sijaan aleni. Ohjelmatoiminnan osalta muutosta selittänee osaltaan tilastointimuutos, missä muut kuin akreditoituneet ohjelmat on kirjattu muuhun aktiivitoimintaan. Koulutuksen osalta laskua selittää osin yleiset muutokset koulutuksen rahoituksessa ja järjestämisessä. Rikosseuraamuslaitoksen tulee kuitenkin myös kiinnittää huomiota koulutustarpeiden tunnistamiseen ja koulutukseen motivoimiseen.

4. Vapauttamisvaiheen suunnitelmallista työskentelyä kehitetään. Avolaitosten ja valvotun koevapauden kautta vapauttamista lisätään. Vapauttamissuunnitelma laaditaan vähintään 82 %:lle vapautuvista vangeista.

Toteuma: Turvallisesti kohti avoimempaa rangaistusten täytäntöönpanoa -tavoitteen toteutuminen ei ole kaikilta osin edennyt tavoitteiden mukaisesti. Valvotun koevapauden käytön lisäämisessä ei edellisen tavoitetasoa ylittäneen vuoden jälkeen ole kyetty kokonaisuutena etenemään halutulla tavalla. Vankeja valvotussa koevapaudessa oli vuonna 2016 keskimäärin päivässä 203 vankia (209 vuonna 2015). Naisvankeja oli alkuvuonna

koevapaudessa viime vuotta selkeästi vähemmän. Osan tästä selittää naisvankeusvankien määrän selkeä lasku vuoden 2015 loppupuolella ja tämän vuoden alkukuukausina. Selkeimmin lasku näkyi Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella Vanajan vankilassa, joka on pääosin vastannut naisvankien koevapauden valmistelusta. Naisvankeja on aiempaa enemmän sijoitettu lähelle kotipaikkakuntaansa, mutta heille ei ole kyetty valmistelemaan koevapauksia samassa määrin kuin aiemmin. Loppuvuodesta tilanne normalisoitui, mutta tavoitteeseen ei päästy. Rikosseuraamuslaitos kiinnittää jatkossa enemmän huomiota koevapauksien seurantaan ja toiminnan varmistamiseen toteuttamalla valmistelua tasaisemmin eri yksiköissä.

Vapauttamissuunnitelma tehtiin 78 %:lle vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista (71 % vuonna 2015), mutta tavoitetasoon ei päästy. Suoraan suljetusta vapautuneiden osuus on hiukan lisääntynyt. Avolaitosten käyttöaste oli edellisen vuoden tasolla. Avolaitoksissa oli hiukan suurempi osuus vangeista. Minkään edellä todetun tunnusluvun osalta ei ole päästy tavoitetasoon. Osin tämä johtunee ilmeisen haastavaksi asetuista tavoitteista.

5. Turvallisuustilanne säilytetään nykyisellä hyvällä tasolla vastaamalla toimintaympäristön muutosten luomiin turvallisuusuhkiin.

Toteuma: Turvallisuustyössä on reagoitu turvallisuusuhkiin kehittämällä radikalisaation tunnistamista ja siihen liittyvää tiedonvaihtoa ja koulutusta, miehittämättömien lennokkien havaitsemista, vanginkuljetusten turvaamista, henkilöstön työturvallisuuden lisäämistä, kiellettyjen esineiden ja aineiden estämistä sekä karkaamisten estämistä. Toimenpiteinä on käytetty muun muassa yhdenmukaisten turvallisuuskäytäntöjen lisäämistä turvallisuuslinjausten mukaisesti, tekemällä viranomaisyhteistyötä ja kansainvälistä yhteistyötä, sekä edistämällä valvontatasoluokituksen käyttöönottoa. Tiedonhankinnan kehittämistä ja ohjausta on vahvistettu yhden htv:n verran.

Laitosturvallisuusindeksi laadittiin ensimmäisen kerran alkuvuonna 2017 vuoden 2016 osalta. Vuoden 2016 laitosturvallisuusindeksin pisteluku on 100,9 ja sen vertailulukuna on vuoden 2015 laitosturvallisuusindeksin pisteluku 111,9. Indeksilukujen perusteella laitosturvallisuus parani edelliseen vuoteen verrattuna lähes perusluvun (100) tasolle.

6. Rikosseuraamuslaitoksessa kehitetään nais erityistä toimintaa, kuten naisille suunnattua ohjelmatoimintaa ja perhetyötä. Naisvankien suunnitelmallista vapauttamista avolaitosten ja valvotun koevapauden kautta edistetään.

Toteuma: Naisille suunnatun VINN-ohjelman uuden version kääntäminen käynnistyi loppuvuodesta. Henkilökunta koulutetaan ohjelman käyttöön vuoden 2017 aikana ja ohjelma otetaan käyttöön viimeistään vuoden 2018 alusta.

Vuoden 2016 aikana julkaistiin Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) tuloksellisuustarkastuskertomus uusintarikollisuuden vähentämisestä rangaistusaikana ja sen jälkeen¹ sekä Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin laatima vankeuslakiuudistuksen arviointitutkimuksen yhteenveto², joista käy ilmi vankilakäytäntöjen vaihtelevuutta ja oikeuksien toteutumisessa puutteita, mikä on ongelmallista vankien yhdenvertaisuuden kannalta.

VTV:n suosituksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön ja aluekeskusten tulisi kehittää verkostoyhteistyön edellytyksiä. Verkostoyhteistyön kehittäminen on ollut keskeinen Rikosseuraamuslaitoksen tulostavoite jo usean vuoden. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on mahdollistaa verkostokumppanien toimiminen vankiloissa ja huolehtia siitä, että tieto rangaistuksen täytäntöönpanon aikana tehdyistä kuntouttavista toimista välittyy siviilitoimijoille. Muilla viranomaisilla, erityisesti kunnilla, on vastuu palvelujen järjestämisestä rikosseuraamusasiakkaille vapautumisen jälkeen. Rikosseuraamusasiakkailta on oikeus yhteiskunnan peruspalveluihin myös rangaistuksen suorittamisen aikana, ellei lainsäädännössä ole nimenomaan toisin säädetty. Vuoden 2016 aikana käynnistyneissä Vankeusaika mahdollisuutena -hankkeessa ja pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa (Aune) kehitetään eri toimijoiden ja hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja koordinaatiota sekä palvelujatkumia. Hankkeilla edistetään myös palvelujen ja tuen järjestämisessä tarpeellisen tiedon kulkua eri toimijoiden välillä.

VTV suositti tarkastuskertomuksessaan, että Rikosseuraamuslaitoksen tulisi harkita toimintojen keskittämistä tietyille alueille ja tiettyihin laitoksiin, jotta mm. voimavarojen käyttö tehostuisi. Rikosseuraamusalueet ovat omista toimintojen kehittämishankkeissaan profiloineet alueensa vankiloita ja osaltaan keskittäneet toimintoja. Vankien yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi tietyt perustoiminnot on kuitenkin järjestettävä jokaisessa vankilassa. Myös rikosseuraamusalueiden välinen tiivis yhteistyö toimintojen järjestämisessä on tarpeen. Tarkastusraportissa kiinnitetään huomiota toiminnallisiin eroihin alueiden ja yksiköiden välillä. Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan oleellista on, että rikosseuraamusasiakkailta on yhdenvertainen mahdollisuus edetä rangaistusajansuunnitelmansa mukaisesti kohti rikoksettoman elämän edellytysten paranemista. Tämän toteutuminen edellyttää erilaisia ratkaisuja alueiden ja niiden yksiköiden erilaisissa toimintaympäristöissä. Yhdenmukaisuus sen sijaan on lähtökohtana rikosseuraamusasiakkaiden lakien ja Rikosseuraamuslaitoksen arvojen mukaisessa kohtelussa. Rikosseuraamuslaitos tulee kiinnittämään entistä enemmän huomiota yhdenvertaisuuden ja yhdenmukaisuuden toteutumiseen mm. tehostamalla ja selkiyttämällä laillisuusvalvonnan kannanottojen käsittelyä, viraston normiohjausta ja lainmuutosten valmistelua jalkauttamistoimia Rikosseuraamuslaitoksessa. Näitä tavoitteita edesautetaan parhailaan Rikosseuraamuslaitoksen työprosessien ja vastuiden selkiyttämällä. Erityisesti huomiota kiinnitetään siihen, että laillisuusvalvonnan kannanotoista seulotaan valtakunnallisesti merkittävät huomiot, tehdään päätökset jatkotoimista Rikosseuraamuslaitoksessa ja jatkotoimien toteutuminen on seurannassa. Rikosseuraamuslaitos on päivittänyt suuren osan määräyksiään ja ohjeitaan vuoden 2016 aikana. Normiohjauksen tapo-

¹ Tuloksellisuustarkastuskertomus Uusintarikollisuuden vähentäminen rangaistusaikana ja sen jälkeen, Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 18/2016.

² Liimatainen, Anu ja Rantala, Kari (2016) Vankeuslakiuudistuksen arviointitutkimuksen yhteenveto. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 17/2016.

ja, työprosesseja ja vastuita selkiytetään parhaillaan keskushallintoyksikössä. Lainsäädännön valmistelun vastuita ja menettelytapoja pohditaan oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyönä. Lainsäädännön valmistelun ja Rikosseuraamuslaitoksen normiohjauksen menettelyjen yhteydessä terävöitetään vastuita ja prosesseja, jotta säännösten jalkauttamistoimet suunnitellaan ja toteutetaan oikea-aikaisesti ja tarvittavassa laajuudessa.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty ns. aito uusiminen vankeuden ja yhdyskuntapalvelun sekä vankeudesta koevapauden kautta vapautuneiden osalta kolmen ja viiden vuoden seuranta-ajoilla. Aidolla uusimisella tarkoitetaan sitä, että vankilasta vapautumisen tai yhdyskuntapalvelun päättymisen jälkeen on tehty rikos, josta on seurannut uusi tuomio ja uusi ehdoton vankeusrangaistus, valvontarangaistus tai yhdyskuntapalvelu seurantajakson aikana.

Uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla, %	Toteuma 2014* (2011 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2015 (2012 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2016 (2013 päättynyt seuraamus)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	36,3	40,0	40,2
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	38,8	44,2	43,8
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	9,3	10,0	10,8
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	21,1	24,5	23,8
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	20,3	22,6	20,3

Uusiminen 5 vuoden seuranta-ajalla, %	Toteuma 2014 * (2009 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2015 (2010 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2016 (2011 päättynyt seuraamus)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	49,3	50,0	51,3
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	54,2	55,4	55,7
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	18,9	18,8	18,0
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	34,8	35,8	37,0
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	33,4	35,7	39,6

** Vuoden 2014 uusimisluvut eivät ole täysin verrannollisia muiden vuosien uusimislukuihin Ritu-Vati rajapinnan ja Vatin tietokantamuutosten takia. Tämän takia vuoden 2014 uusimisluvut voivat olla jonkin verran alempia, kuin mitä ne olisivat olleet vertailukelpoisilla luvuilla laskettuna. Erityisesti tämä näkynee uusimisessa kolmen vuodenseuranta-ajalla.*

Rikosseuraamuslaitoksen uusimistilastot perustuvat rangaistusta suorittavia koskevaan aineistoon. Tutkimusten perusteella merkittävä osa uuteen tuomioon johtavista rikoksista tehdään pian edellisen rangaistuksen päätyttyä, mutta mm. tutkinnan ja oikeusprosessin keston takia kestää usein sangen pitkään ennen kuin tapaukset ovat Rikosseuraamuslaitoksen toimesta tilastoitavissa. Samoin tutkimukset osoittavat, että viiden vuoden seuranta-ajan jälkeen uusiminen lisääntyy vain vähän. Tällä perusteella Rikosseuraamuslaitos arvioi uusimisen kehitystä ensisijaisesti viiden vuoden seuranta-aikaan perustuen. Täydentävänä, suuntaa antavana seurantana käytetään kolmen vuoden seuranta-aikaan perustuvaa tilastointia.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanemiin seuraamuksiin johtava uusintarikollisuus on 2016 tietojen mukaan kolmen vuoden seuranta-ajalla ennallaan tai hiukan laskenut, viiden vuoden seuranta-ajalla sen sijaan uusiminen on lisääntynyt. Muutokset ovat pieniä eikä käytettävissä olevilla tiedoilla voida yhden vuoden perusteella sanoa ennakoiko muutos viiden vuoden seurannassa muutosta pitempiaikaiseen laskevaan trendiin vai onko kysymyksessä satunnaisesta vaihtelusta. Vankipopulaation rakenteessa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia, päärikosten mukaan on pienehköjä siirtymiä.

Uusimisen perusteella ei voi tehdä päätelmiä vuoden 2016 tuloksellisuudesta. Viiden vuoden seurantatiedot koskevat vuosien 2009, 2010 ja 2011 aikana vapautuneiden tilannetta. Yhden vuoden muutoksien perusteella uusimislukuja ei vielä voi arvioida suhteessa Rikosseuraamuslaitoksen talouden sopeuttamistoimiin, joita on tehty vuoden 2010 jälkeen ja joilla on ollut vaikutuksia kuntouttavaan toimintaan. Pitemmällä aikavälillä uusintarikollisuutta on vähentänyt Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden viranomaisen kuntouttavan työn ohella mm. yleinen rikollisuuden määrän lasku, väestön ikääntyminen ja sitä heijastava rangaistusta suorittavien keski-ikänsä nousu (uusimisalttius vähenee ikääntyessä).

Eri seuraamusmuotojen tai vapauttamismallien vaikututusta uusimiseen on vaikea arvioida. Taulukoissa ilmenevät erot selittyvät paljolti eri seuraamusten kohderyhmien eroilla ja valikoitumisella. On myös niin, että siirrettäessä uusimisenkin näkökulmasta pienempiriskistä vankijoukkoa avoimemman täytäntöönpanon piiriin nousee uusimisriski niin suljetussa ympäristössä kuin avoimemmassa ympäristössäkin. Suljettuun ympäristöön jää jäljelle entistä korkeampiriskisiä vankeja ja avoimiin seuraamuksiin suljetuista siirtyvät, siinä ympäristössä matalariskiset, ovat pääsääntöisesti kuitenkin suurempi riskisiä avoseuraamusta suorittavien joukossa. Suljettujen seuraamusten ja avoimempien seuraamusten uusimisriskissä on keskimäärin kuitenkin niin suuri ero, että kokonaisuusiminen todennäköisesti alenee. Varovaisesti voitaneen siis arvioida, että nykyisen käytännön mukainen yhdyskuntaseuraamusten tuomitseminen ja asteittaiseen vapauttamiseen liittyvä valvotun koevapauden käyttäminen eivät lisää uusimista. Uusimisriskin näkökulmasta niitä voisi ehkä soveltaa nykyistä laajemminkin.

Vuoden 2017 kevätkaudella valmistuu Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (Krimo) oikeusministeriön toimeksiannosta toteuttaman laajan Vankeuslain arviointihankkeen uusimista koskeva osahanke.

3.2. Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Virastolla ei ole siirto- ja sijoitusmenoja.

4. Toiminnallinen tehokkuus

4.1. Toiminnan tuottavuus

Vuonna 2016 sekä vankien että yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien keskimäärä henkilötyövuosiin nähden nousi hieman edellisen vuoden tasosta. Seuraamusselvitysten määrä laski edellisestä vuodesta 257 kappaleella ja niihin käytetty työaika (arvioitu Tarmoon syyskuun toteutuman perusteella) kasvoi 3 htv:lla.

Tuottavuus	Toteuma 2014	Toteuma 2015	TA 2016	Tulos-sopimus 2016	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Vangit keskimäärin päivässä / htv*	1,43	1,41	1,60	1,46	1,44	2 %
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa päivittäin keskimäärin /htv	13,0	12,3	12,8	11,79	12,41	1 %
Pyydetty seuraamusselvitykset vuodessa /htv**	244	225	260	260	199	-12 %

* 2014 ja 2015 eivät sisällä terveydenhuoltoyksikköä

**Seuraamusselvitysten määrä on jaettu lausuntotyöhön käytetyillä htv:illä (Tarmo), Kiekuun siirtymisen vuoksi vuoden 2016 lausuntotyöhön käytetty htv-määrä on arvioitu 1.1.-31.9.2016 tietojen pohjalta.

Tuottavuus	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Koulutettavapäivät/htv*	1 364	1 051	1 423	35 %

* Kaikki RSKK:ssa järjestetyt perus- ja täydennyskoulutettavapäivät ja amk-koulutuksen koulutettavapäivät (lähi- ja etä) / RSKK:ssa opetukseen käytetyt htv:t.

4.2. Toiminnan taloudellisuus

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuoden 2016 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat taloutta koskevat tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet vuodelle 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi. Alla on kuvattu vuodelle 2016 asetettujen toimenpiteiden toteumatiedot.

Talouteen liittyvät tulostavoitteet kaudella 2017 - 2020 ovat:

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

1. *Toimintamäärärahan jakoperusteita uudistetaan vankien aktiivitoimintaa edistävällä tavalla.*

Toteuma: Toimintamäärärahan jakoperusteiden uudistamista pohdittiin Rikosseuraamuslaitoksen talouspäällikköfoorumin kokouksissa. Talouspäällikköfoorumin esityksen mukaisesti päädyttiin siihen, että jakoperusteiden uudistaminen, esim. palkitseamalla määrärahaossa yksiköitä, jotka ovat onnistuneet lisäämään vankien aktiivitoimintoja, ei edistäisi vankien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua aktiivitoimintoihin. Uudistus olisi päinvastoin saattanut kasvattaa eri yksiköiden välisiä eroja rangaistusta suorittavien mahdollisuudessa osallistua aktiivitoimintoihin. Vuoden 2017 aikana Rikosseuraamuslaitos selvittää rikosseuraamusalueiden valtakunnallisten tehtävien kustannukset ja määrittelee tältä pohjalta määrärahajakoperusteet uudelleen.

2. *Tietojärjestelmähankkeissa varmistutaan siitä, että käyttöönottovaiheen jälkeen yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelutehtäviin käytettävä työaika vähenee.*

Toteuma: Vankien maksukortin sekä uuden kassajärjestelmän käyttöönotot vähensivät mm. Palkeiden maksuliikkeen ko. tehtäviä. Rikosseuraamuslaitokselle aiheutui yht. 74 000 euron säästö Palkeille maksettavista maksuliikkeen kuluista. Myös Risen omat prosessit nopeutuivat kun tehtäviä keskitettiin.

3. *Rikosseuraamuslaitoksen sopeuttamissuunnitelma saatetaan loppuun.*

Toteuma: Rikosseuraamuslaitos saattoi vuosille 2012–2016 laaditun talouden sopeuttamissuunnitelmansa toimeenpanon loppuun vuoden 2016 aikana. Rikosseuraamuslaitos toteutti sopeuttamissuunnitelmaansa etupainotteisesti vuosina 2012–2015, joten vuodelle 2016 jäi ainoastaan kahden htv:n vähennystavoite. Rikosseuraamuslaitoksen htv-määrä laski 9 htv:lla vuoden 2015 tasosta.

Sopeuttamissuunnitelma edellytti kokonaisuudessaan 197 htv:n vähentämistä. Vuosien 2012–2016 aikana toteutettiin 204 htv:n vähennys. Tämän lisäksi 181 htv:tta siirtyi Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) alaisuuteen perustettuun vankiterveydenhuollon yksikköön (VTH) vankien terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyessä 1.1.2016 alkaen THL:lle.

Rikosseuraamuslaitoksen palkkamenot ovat pienentyneet vuodesta 2011 9,0 milj. eurola (vankiterveydenhuollon THL:lle siirron vaikutus 10,1 milj. euroa), mutta mikäli sopeuttamissuunnitelman htv-vähennyksiä ei olisi tehty, olisivat palkkamenot vuonna 2016 olleet 10,0 milj. euroa nykyistä suuremmat. Toimitilamenot ovat nousseet vuodesta 2011 1,1 milj. eurolla (omakustannusperiaatteen toteuttamisen vaikutus Senaatin vuokrissa (HO) -5,7 milj. euroa), kun taas muut menot ovat pienentyneet 5,1 milj. eurolla (vankiterveydenhuollon THL:lle siirron vaikutus 5,4 milj. euroa ja Roti-hankkeen vaikutus 3,4 milj. euroa). Tulot ovat vähentyneet 1,0 milj. euroa vuoden 2011 tasosta.

Vuonna 2016 palkat muodostivat 56,4 % (57,0 % vuonna 2015) toiminnan kuluista. Henkilöstövähennyksistä ja henkilöstösivukulujen laskusta johtuen palkkamenot laskivat 13,4 milj. euroa vuoden 2015 tasosta. Laskusta 10,1 miljoonaa euroa selittyy terveydenhuollon siirrolla Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Vuokrat olivat 20,2 % (21,1 %) toiminnan kuluista. Vuokrat laskivat edellisestä vuodesta 6,4 miljoonalla eurolla. Vuokrien lasku johtui Senaatti-kiinteistöjen vuokrien muuttumisesta omakustannusperiaatteen mukaisiksi. Muut menot toiminnan kuluissa laskivat 1,3 milj. euroa edellisen vuoden tasosta ollen 23,4 % (21,9 %). Tulot laskivat 300 000 eurolla edellisestä vuodesta muodostaen 6,2 % (5,8 %) osuuden toiminnan kuluista.

Rikosseuraamuslaitoksen taloudellisuutta kuvataan tässä luvussa toimintamenoina ja kustannuksina. Kustannukset (netto) sisältävät myös tulot.

Vankia kohti laskettuun toimintamenojen laskuun vaikutti keskimääräisen vankiluvun kasvu 52:lla ja vuokramenojen lasku edellisestä vuodesta. Yhdyskuntaseuraamusta kohti laskettuun toimintamenojen lasku johtui menojen laskemisesta 0,8 miljoonalla eurolla edellisestä vuodesta.

Toimintamenot ja henkilötyövuodet mom. 25.40.01	Toteuma 2014		Toteuma 2015		Tavoite 2016		Toteuma 2016	
	1 000	htv	1 000	htv	1 000	htv	1 000	htv
Rangaistusten täytäntöönpano	188 277	2 412	187 938	2 383	186 273	2 372	184 213	2 371
Täytäntöönpanon ohjaus, kehittäminen ja hallinto	6 663	78	6 737	75	6 968	80	6 754	79
Täytäntöönpanoyksikkö	1 630	34	1 690	35	1 750	35	1 665	35
Terveydenhuoltoyksikkö	15 639	185	15 526	181	0	0		
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	2 465	25	2 543	25	2 600	24	2 481	24
Ostopalvelut, Palkeet	2 156		1 981		1 988		1 962	
Ostopalvelut, Tietohallinto	7 837		9 712		12 453		11 363	
Yhteensä	224 667	2 733	226 126	2 700	212 032	2 511	208 438	2 510

Toimintamenot	Toteuma 2014	Toteuma 2015	TA 2016	Tulos-sopimus 2016	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Toimintamenot (netto) € / vanki*	58 650	59 910	59 500	59 780	58 050	-3 %
Toimintamenot (netto) € / yhdyskuntaseuraamusta suorittava	5 629	5 455	5 800	5 750	5 250	-4 %

* 2014 ja 2015 eivät sisällä terveydenhuoltoyksikköä.

Rikosseuraamusalan nettokustannukset olivat 208,5 miljoonaa euroa vuonna 2016. Kustannukset laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 2,3 miljoonaa euroa (-1,1 %). Henkilöstökustannukset laskivat 13,4 miljoonaa euroa (-9,7 %) ollen 125,1 miljoonaa euroa. Muut kustannukset laskivat 7,1 miljoonaa euroa (-7,9 %) ollen 83,4 miljoonaa euroa. Tulot laskivat 0,3 miljoonaa euroa (-2,1 %) ollen 13,7 miljoonaa euroa.

Kustannukset (netto) 1000 euroa	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Rikosseuraamusalan kokonais-kustannukset, josta	211 383	210 817	208 477	-1,1 %
Keskushallintoyksikön kustannukset	6 980	7 167	7 935	10,7 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kustannukset	2 630	2 735	2 664	-2,6 %
Täytäntöönpanoyksikön kustannukset	1 650	1 736	1 623	-6,5 %
Rikosseuraamusalueiden kustannukset yhteensä, josta	200 110	199 179	196 255	-1,5 %
Etelä-Suomen rikosseuraamus-alueen kustannukset	63 740	63 696	61 665	-3,2 %
Länsi-Suomen rikosseuraamus-alueen kustannukset	63 280	63 602	62 805	-1,3 %
Itä- ja Pohjois-Suomen rikos-seuraamusalueen kustannukset	60 590	60 239	60 858	1,0 %
Rikosseuraamuslaitoksen yhteiset kustannukset	12 500	11 643	10 927	-6,1 %

Yksikkökustannukset (netto)	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Täytäntöönpanon kustannukset vuodessa € / vanki	62 660	63 470	61 620	-3 %
Täytäntöönpanon kustannukset vuodessa € / yhdyskuntaseuraamus-asiakas	5 370	5 125	5 294	3 %
Rikosseuraamusalan perustutkinto-koulutuksen kustannukset € / aloittaneet opiskelijat*	29 930	31 200	33 370	7 %
RSKK:n täydennyskoulutuksen kustannukset € / koulutettavapäivä*	83	118	109	-8 %

* Hallinto jyvitetty toteutuneiden koulutettavapäivien suhteessa. 2014 ja 2015 luvut eivät sisällä silloisen terveydenhuoltoyksikön kuluja.

Valvontarangaistusten täytäntöönpano on huomattavasti kalliimpaa muihin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon verrattuna johtuen mm. kalliista valvontatekniikasta. Valvontarangaistus on ns. viimeinen vaihtoehto ennen ehdotonta vankeusrangaistusta, joten rangaistuksen valvonta on intensiivisempää kuin muissa yhdyskuntaseuraamuksissa.

Seuraamusten kustannukset (netto)	Työajan- käytön ja- kauma 2016		Kustannusten jakaantuminen 2016	Täytäntöön- panon hinta 2015	Täytäntöön- panon hinta 2016
	N	%	€	€	€
Vankeja keskimäärin päivässä					
Suljetuissa laitoksissa	2 100	80 %	153 590 000	72 350	73 140
Avolaitoksissa	817	17 %	34 670 000	51 390	42 440
Valvotussa koevapaudessa	203	3 %	4 006 000	17 570	19 735
Yhteensä	3 120	100 %	192 266 000	63 470	61 620
Yhdyskuntaseuraamusten päivittäinen keskimäärä					
Ehdollisesti rangaistuja nuoria valvottavia	819	14 %	2 346 000	3 000	2 860
Nuorisorangaistusta suorittavia	9	0 %	57 000	5 340	6 350
Yhdyskuntapalvelua suorittavia	1 120	33 %	4 901 000	4 630	4 380
Ehdonalaisesti vapautuneita valvottavia	1 067	19 %	3 144 000	2 890	2 950
Valvontarangaistusta suorittavia	47	7 %	1 482 000	33 250	31 520
Pyydettyt seuraamusselvityk- set*	6 647	26 %	4 282 000	470	644
Yhteensä	3 061	100 %	16 212 000	5 125	5 294

Kaikki Rikosseuraamuslaitoksen kustannukset, ml. keskushallintoyksikkö, TPY, RSKK, aluekeskukset, alueiden yhteiset, on vyörytetty seuraamuksille. Kiekun käyttöönotto sekä toimintojen muuttuminen vuodesta 2015 vaikuttaa vertailtavuuteen.

** Pyydettyjä seuraamusselvityksiä oli 6 647 kpl vuonna 2016 eli ko. luku ei ole päivittäinen keskimäärä.*

Huom! Toimintakertomuksen taulukoiden "yhteensä"-rivien luvut on pyöristetty alkuperäisistä luvuista.

Rikosseuraamuslaitoksen kokonaiskustannuksista 208,5 miljoonaa euroa netto (226,1 milj. euroa) 92,2 %, 192,3 miljoonaa euroa aiheutui vankeusrangaistuksista ja 7,8 %, 16,2 miljoonaa euroa yhdyskuntaseuraamuksista. Kustannuksista 60,0 %, 125,1 miljoonaa euroa oli henkilöstökustannuksia ja 40,0 %, 83,4 miljoonaa euroa, muita kustannuksia. Muista kustannuksista 56 % aiheutui toimitilakustannuksista. Toimitilakustannukset olivat 26,1 % kokonaiskustannuksista. Seuraavassa taulukossa on toimintokokonaisuusien kustannukset eriteltynä. Kiekuun siirtymisen vuoksi toiminnot muuttuivat, joten vuoden 2016 tiedot eivät ole vertailukelpoisia aikaisempiin vuosiin.

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TOIMINTOJEN KUSTANNUKSET				
1 000 €	2016		Tulot	Netto
	Henk.kust	Muut kust		
Täytäntöönpano (hallinnollinen)	2 539	312	0	2 851
Rangaistusajan suunnittelu, seuranta, hallinta ja vapautumisen valmistelu, vank.	5 088	35	0	5 123
Seuraamusselvitykset, yks	1 523	36	0	1 559
Peruspalvelut, Vank	5 644	9 360	-5 315	9 689
Vankien asuminen, Vank	2 061	749	-5	2 805
Sosiaalisten asioiden hoito, sosiaalinen kuntoutus, terveys ja hyvinvointi	3 807	852	-13	4 646
Vankien koulutus Vank	1 052	553	-201	1 404
Päihdekuntoutus ja ohjelmat	2 553	347	-1	2 900
Siviilityö, opiskelu ja muu toiminta vankilan ulkopuolella	146	453	0	599
Avolaitostyöt	838	1 227	0	2 065
Työtoiminta Vank	5 771	4 558	-6 195	4 134
Toimintavelvollisuuspaikkojen hankinta ja ylläpito Yks,	109	19	0	127
Vangeille järjestettävien toimintojen yhteiset tehtävät Vank,	940	266	-1	1 205
Valvotun koevapauden valmistelu, valvonta ja tuki	1 743	272	-1	2 014
Valvonta vankeusrangaistukset, Vank	48 879	3 589	-3	52 465
Valvonta ja tuki yhdyskuntaseuraamukset Yks	4 456	569	-1	5 024
RSKK:n järjestämä koulutus	972	207	-162	1 016
Valtion yhteiset tuki -ja ohjaustoiminnot	15 706	76 231	-1 770	90 167
<i>josta Kiinteistöhallinto</i>	1 870	54 050	-1 482	54 437
Palkalliset poissaolot	21 289	-2 515	-89	18 684
YHTEENSÄ	125 114	97 121	-13 758	208 477

4.3. Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus* 1 000 €	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Tuotot	10 842	10 479	10 355
Erilliskustannukset	11 304	10 874	11 230
Osuus yhteiskustannuksista	8 994	9 487	6 414
Kokonaiskustannukset	20 298	20 362	17 643
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 456	-9 882	-7 288
Kustannusvastaavuus, %	53 %	51 %	59 %

*Sisältää työtoiminnan ja laitosmyymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat.

Tuotot laskivat 124 000 euroa (-1,2 %) edellisestä vuodesta. Erilliskustannukset nousivat 355 000 euroa (3,3 %). Osuus yhteiskustannuksista laski 3,1 miljoonaa euroa (-32,4 %), mikä johtuu toimitilamenojen laskentatavan muutoksesta työtoiminnan laskelmalla. Seuraavassa esitetään kustannusvastaavuuslaskelmat työtoiminnasta ja laitosmyymälöistä (kanttiinit).

Henkilöstön ateriakorvauksista ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen maksullisen toiminnan tulot jäivät alle miljoonan euron.

Työtoiminnan kustannusvastaavuus 1 000 €	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	5 964	5 544	5 253	-5 %
- maksullisen toiminnan muut tuotot	992	848	938	11 %
Tuotot yhteensä	6 957	6 392	6 192	-3 %
Kustannukset				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 564	2 097	3 030	44 %
- henkilöstökustannukset	1 839	1 889	1 845	-2 %
- vuokrat	189	170	133	-22 %
- palvelujen ostot	1 110	1 040	1 066	3 %
- muut erilliskustannukset	2 382	2 444	1 422	-42 %
- vankiloiden sisäinen käyttö	-1 169	-1 180	-1 029	-13 %
Erilliskustannukset yhteensä	6 916	6 460	6 468	0 %
Käyttöjäämä	41	-68	-276	303 %
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista				
- tukitoimintojen kustannukset	8 615	9 164	6 152	-33 %
- poistot ja korot	291	236	200	-13 %
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	8 905	9 400	6 352	-32 %
Kokonaiskustannukset yhteensä	15 821	15 860	12 819	-19 %
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-8 864	-9 468	-6 627	-30 %
Kustannusvastaavuus %	44 %	40 %	48 %	20 %

Laskentatapa on muuttunut vuodesta 2015. Toimintojen jaosta tuotannollisen ja valmentavan työn välillä luovuttiin. Uusi laskentajärjestelmä Kieku otettiin käyttöön 1.10.2016. Viimeisen neljänneksen toimintokohtaista työajan jakaumaa ei pidetty luetettavana, joten arvion varaisesti on laskettu viimeisen neljänneksen henkilöstökustannukset. Henkilöstökustannukset perustuu arvioon jossa on huomioitu 30 % työtoiminnan toimintojen henkilöstökuluista ja 100 % myymälän. Arvio vastaa hyvin edellisten vuosien toteutumaa. Aikaisemmista vuosista poiketen myös toimitilakustannukset on arvioitu samalla tavalla. Työtoiminnan tuotteiden maksullisuudesta on säädetty Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 10 §:ssä.

Työtoiminnan tulot laskivat 200 000 euroa, -3 %, edellisestä vuodesta. Erilliskustannukset pysyivät edellisen vuoden tasolla. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintakulut

kasvoivat 933 000 euroa, 44 %. Kasvu selittyy laskentatavan muutoksella. Aikaisempina vuosina aineissa ja tarvikkeissa on huomioitu vain aineet, tarvikkeet ja tavarat tilien tapahtumat kun nyt on huomioitu koko tililuokka. Vastaavasti tämä näkyy laskuna muut erilliskustannukset kohdassa. Henkilöstökustannukset laskivat edellisestä vuodesta 44 000 euroa, -2 %. Vuokrat laskivat -22 %, 37 000 euroa. Palvelujen ostot kasvoivat 3 %, 26 000 euroa. Laskentatavan muutos näkyy muiden erilliskustannusten laskuna 42 %, 1,0 miljoona euroa. Sisäinen käyttö laski 13 %, 151 000 euroa. Osuus yhteiskustannuksista laski 32 %, 3,0 miljoonaa euroa. Lasku johtuu laskentatavan muutoksesta. Toimitilakustannukset on huomioitu samassa suhteessa kuin mitä henkilöstökustannuksiin on huomioitu. Työtoiminnan kustannuksiin sisältyy myös ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen kustannuksia.

Laitosmyymälöiden kustannusvastaavuus 1 000 €	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	3 885	4 087	4 164	2 %
- maksullisen toiminnan muut tuotot				
Tuotot yhteensä	3 885	4 087	4 164	2 %
Kustannukset				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	3 665	3 699	3 881	5 %
- henkilöstökustannukset	688	691	820	19 %
- vuokrat	0	0	0	0 %
- palvelujen ostot	12	13	18	45 %
- muut erilliskustannukset	23	11	42	298 %
Erilliskustannukset yhteensä	4 388	4 414	4 762	8 %
Käyttöjäämä	-503	-326	-598	83 %
- tukitoimintojen kustannukset*	89	88	62	-29 %
- poistot	0	0	0	0
- korot	0	0	0	0
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	89	88	62	-29 %
Kokonaiskustannukset yhteensä	4 477	4 501	4 824	7 %
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-591	-414	-661	60 %
Kustannusvastaavuus %	87 %	91 %	86 %	-5 %

*Ei sisällä toimitilakustannuksia syystä että eivät ole raportoitavissa.

Laitosmyymälöiden tuotteiden maksullisuudesta on säädetty rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 10 §:ssä. Rikosseuraamuslaitoksen ohjeen 4/004/2011 mukaan laitosmyymälässä tuotteet myydään vangille hankintahinnalla, johon sisältyvät ostohinta, rahtikulut ja muut vastaavat hankintakulut. Kustannusvastaavuuslaskelmassa maksullisen toiminnan erilliskustannukset ilman henkilöstökustannuksia ovat 3,942 milj. euroa, mikä alittaa maksullisen toiminnan tuotot 222 000 eurolla.

Tulot kasvoivat 76 000 euroa, 2 % ja erilliskustannukset 348 000 euroa eli 8 % vuodesta 2015.

Laitosmyymälöiden käyttöjäämä heikkeni 272 000 euroa, mikä johtui menojen kasvusta. Varaston arvo laski edellisestä vuodesta 8 000 eurolla ollen 211 000 euroa.

4.4. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Kustannusvastaavuuslaskelmaa edellyttävää yhteisrahoitteista toimintaa ei varainhoitovuonna ollut.

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Vuonna 2016 keskivankiluku kääntyi nousuun ensimmäisen kerran vuoden 2004 jälkeen. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien keskimäärän lasku jatkui edellisvuosia loivemmin. Sen sijaan uusien yhdyskuntaseuraamusten määrässä tapahtui selkeä pudotus mikä heijastunee myöhemmin selkeämmin päivittäisiin asiakasmääriin. Asiakasmäärien pitkäaikainen lasku on osaltaan helpottanut Rikosseuraamuslaitoksen talouden sopeuttamista sekä sisällöllisen kehittämistyön jatkamista. Nähtäväksi jää, kääntyykö vankiluku nyt pysyvämmiin kasvuun.

Osan rikosseuraamusasiakasmäärän kehityksestä selittänee väestön ikärakenteen muutos. Viime vuosina myös poliisin tietoon tullut rikollisuus on useiden rikosseuraamusten kannalta merkittävien rikoslajien osalta vähentynyt. Merkittävin yksittäinen selittäjä yhdyskuntapalvelun vähenemiselle on rattijuopumusten määrän lasku. Vankiluvun nousu 2016 selittyy pitkälti ulkomaalaisten vankien määrän nousulla.

Vuonna 2016 vapaudesta vankilaan tulleita oli 5 732 (5 671). Päivittäinen keskivankiluku oli 3 120 (3 068). Sakkovankien päivittäinen keskimäärä on asettunut noin 50 vangin tasolle. Vuonna 2016 sakon muuntorangaistusta suoritti yhteensä 1 883 (1 747) vankia, joista 1 247 suoritti pelkkää sakkorangaistusta ja 636 vankia oli myös tutkinta- tai vankeusvankina. Valvotussa koevapaudessa oli päivittäin keskimäärin 203 vankia.

Elinkautisvankien määrän 1990-luvulta alkanut kasvu on taittunut. Silloisen Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (TEO) 1990-luvulla tekemien mielentilatutkimuksia koskevien muuttuneiden linjausten vaikutus vankilukuun on täysimääräinen. Jatkossa elinkautisvankien määrän vaihtelu heijastelee enemmän rikollisuuden ja tuomioistuinkäytäntöjen muutoksia. Vuoden 2016 lopussa elinkautisvankeja oli 200 (202).

Ulkomaalaisvankien suhteellinen osuus ja määrä kasvoi, heitä oli 17,2 (15,5) % kaikista vangeista. Ulkomaalaisten vankien päivittäinen keskimäärä oli 537 (477). Tutkintavangeista vajaa kolmannes oli ulkomaalaisia. Naisia vangeista oli päivittäin keskimäärin noin 7 (8) %. Ainoastaan sakon muuntorangaistusta suorittavien keskimääräinen laitos-aika oli 16 (16) päivää. Muiden vapautuneiden vankeusvankien keskimääräinen laitos-aika oli 10,7 (10,2) kuukautta ja tutkintavankeuden keskipituus oli 3,6 (3,6) kuukautta.

Vuonna 2016 täytäntöön pantaviksi tulleiden yhdyskuntaseuraamusten määrä oli 3 773 (4 112). Vähennys, yli 8 %, oli selkeästi suurempi kuin aiempina vuosina. Muutos ei vie-

lä heijastunut samassa suhteessa päivittäiseen asiakasmäärään, joka laski vain 1 % (32 henkilöä). Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien päivittäinen keskimäärä oli 3 061 (3 093). Naisten osuus oli vuoden lopussa 11 (12) %.

Yhdyskuntapalvelutuomioiden määrä on vähentynyt tasaisesti vuosien ajan. Viidessä vuodessa vähennys on ollut 27 % (2011: 2 496 ja 2015: 1 820). Tuomioiden keskimääräinen pituus (3,3 kuukautta) on pysynyt samana. Yhdyskuntapalvelun käyttöaste, muuntokelpoisista rangaistuksista yhdyskuntapalveluksi muunnetut ehdottomat vankeusrangaistukset, ei laskenut merkittävästi vuosien 2014 ja 2015 välillä. Vuonna 2014 käyttöaste oli 35,5 % ja vuonna 2015 se oli 34,1 %. Alueelliset erot käyttöasteissa ovat huomattavia: esimerkiksi Helsingin hovioikeuspiirissä 27,5 % ja Itä-Suomen hovioikeuspiirissä 39,1 % vuonna 2015³.

Yhdyskuntapalvelutuomioiden määrään vaikuttaa yhdyskuntapalveluksi muuntokelpoisten vankeusrangaistusten (enintään 8 kk) väheneminen, joiden määrä vuonna 2004 oli 10 372 kpl ja vuonna 2015 enää 5 332 (2014 luku oli 5 390). Muuntokelpoisten tuomioiden vähenemisen keskeisin syy on törkeiden rattijuopumusten määrän väheneminen, sillä yhdyskuntapalvelutuomioista yli puolessa päärikos on rattijuopumus tai törkeä rattijuopumus. Poliisin tietoon tulleiden rattijuopumusten määrä oli vuonna 2016 samalla tasolla kuin viisi vuotta sitten. Sen sijaan törkeiden rattijuopumusten määrä on alentunut yli kolmanneksella viiden vuoden aikana. Vuonna 2016 poliisin tietoon tuli törkeitä rattijuopumuksia 7 300 (7 847 vuonna 2015), vuonna 2011 määrä oli 11 409.

Täytäntöön pantavaksi tuli vuonna 2016 yhteensä 261 (270) valvontarangaistusta. Valvontarangaistuksen aloittaneita oli 240 (247). Päätyneitä valvontarangaistuksia sisältäen vankeudeksi muunnetut oli 241 (221). Alkaneista valvontarangaistuksista vankeudeksi muunnettiin 33 (21). Suoritettu aika oli keskimäärin 60 (63) päivää. Valvontarangaistuksen aloittaneista valtaosa on tuomittu liikennejuopumuksesta. Suurin osa oli aikaisemmin suorittanut yhdyskuntapalvelua ja/tai vankeutta.

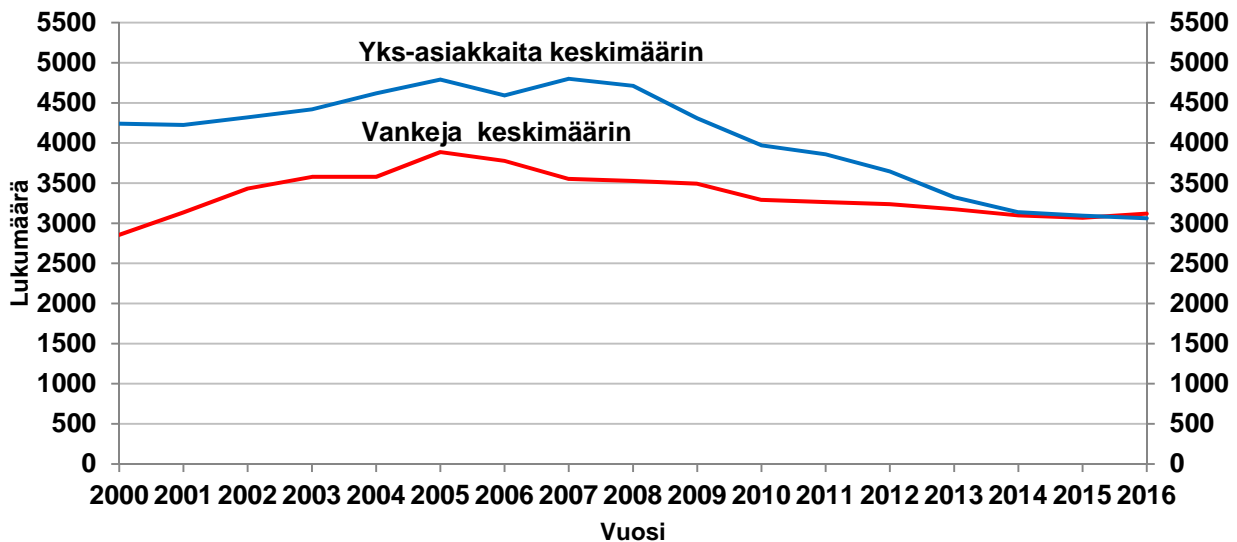
³ Lähde: Tilastokeskus

Suoritteiden määrät	TP 2014	TP 2015	TA 2016	Tulos-sopimus 2016	TP 2016	Muutos 2016/2015
Täytäntöön pantavaksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	4 136	4 112	3 980	4 050	3773	-8,2 %
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 749	5 671	5 740	5 650	5732	1 %
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	3 137	3 093	3 050	3 100	3061	-1 %
Vankeja keskimäärin	3 097	3 068	3 090	3 075	3120	1,7 %
Vankeusvankeja	2 425	2 419	-	2 400	2478	2,4 %
Sakkovankeja	52	52	-	55	57	1 %
Tutkintavankeja	619	597	-	620	585	-2 %
Pyydettyt seuraamusselvitykset	7 319	6 904	7 000	7 000	6647	-3,7 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kursseille osallistuneet*	3 228	2 805	-	-	3 341	19 %

*Sis. perustutkinnolle, täydennyskoulutuskursseille ja RSKK:n vastuulla oleville amk-opintojaksoille osallistuneet.

Yhteensä syyttäjiltä ja tuomioistuimilta saapui 6 647 (6 904) seuraamusselvityspyyntöä. Suhteellisesti eniten väheni yhdistettyjen yhdyskuntapalvelu- ja valvontarangaistuspyyntöjen määrä (2015: 285, 2016: 175). Seuraamusselvitysten kuormittavuus oli keskimäärin 199 (225 vuonna 2015) pyydettyä seuraamusselvitystä vuodessa / htv. Seuraamusselvitykset voivat olla nuoren seuraamusselvityksiä, yhdyskuntapalveluselvityksiä, valvontarangaistus selvityksiä, nuorisorangaistus selvityksiä tai näiden yhdistelmiä, mikäli syyttäjä tai tuomioistuin on pyytänyt useampaa selvitystä.

Kuva 1. Vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita keskimäärin vuosina 2000–2016.

5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Rikosseuraamuslaitoksen strategian painopisteenä oleva ”kohti avoimempaa täytäntöönpanoa” -tavoite on edennyt viime vuosien aikana. Valvotussa koevapaudessa keskimäärin päivässä oli 203 vankia (209 vuonna 2015). Valvotun koevapauden käytön lisäämisessä ei edellisen tavoitetasoa ylittäneen vuoden jälkeen ole kyetty kokonaisuutena etenemään halutulla tavalla. Osan tästä selittää naisvankeusvankien määrän selkeä lasku vuoden 2015 loppupuolella ja tämän vuoden alkukuukausina. Naisvankeja oli alkuvuonna koevapaudessa viime vuotta selkeästi vähemmän. Osan tästä selittää naisvankeusvankien määrän selkeä lasku vuoden 2015 loppupuolella ja tämän vuoden alkukuukausina. Selkeimmin lasku näkyi Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella Vanajan vankilassa, joka on pääosin vastannut naisvankien koevapauden valmistelusta. Naisvankeja on aiempaa enemmän sijoitettu lähelle kotipaikkakuntaansa, mutta heille ei ole kyetty valmistelemaan koevapauksia samassa määrin kuin aiemmin. Loppuvuodesta tilanne normalisoitui, mutta tavoitteeseen ei päästy. Avolaitoksissa olevien osuus nousi kahdella prosenttiyksiköllä. Vankeusvangeista oli avolaitoksissa keskimäärin päivässä 40 % (38 %). Avolaitossijoitusten määrän lisääminen edellyttäisi, että entistä useampi vanki voisi sijoittua suoraan siviilistä avolaitokseen.

Valvontarangaistus otettiin käyttöön 1.11.2011 lukien ja ensimmäiset valvontarangaistukset tulivat täytäntöönpanoon vuoden 2012 alussa. Vuonna 2016 valvontarangaistusta suoritti päivittäin keskimäärin 47 tuomittua (48).

Avolaitoksissa keskimäärin päivittäin olleiden vankeusvankien osuus nousi edellisen vuoden tasolta ollen 40 % (38 %). Avolaitossijoitusten onnistuminen heikkeni hieman olleen 80 (82 vuonna 2015) %. Avolaitoksista luvatta poistumiset lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna. Karkeamisissa ja luvatta poistumisissa voi esiintyä suurehkoa vuo-

sittaista vaihtelua. Pidemmällä aikavälillä luvatta poistumiset ovat vähentyneet, vuodesta 2011 niiden määrä on laskenut 33 %. Avolaitosten käyttöaste pysyi vuonna 2016 ennallaan ollen 83 % (83 %). Avolaitospaikkojen jakaantumisessa ja niiden käyttöasteessa on alueellista vaihtelua. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelta sijoitetaan vankeja myös muiden rikosseuraamusalueiden avolaitoksiin.

Valvonta-asiakkaille tehtyjen työskentelysuunnitelmien määrä koheni merkittävästi vuoden 2015 tilanteesta ja ylitti tavoitteen (80 %). Vuoden viimeisenä päivänä työskentelysuunnitelma oli 85 (71) %:lla valvonta-asiakkaista (yhdyskuntaseuraamuksista muut kuin valvonnat sisältävät lähtökohtaisesti suunnitelmaan perustuvaa työskentelyä). Toimintaohjelmiin osallistumisen osuus laski. Kaikista päättyneistä yhdyskuntaseuraamuksista 8,1 (9,4) prosentissa asiakas oli osallistunut toimintaohjelmaan. Myös tulossopimukseen kuulumattomien erilaisten tukituntien – joilla edistetään esimerkiksi yhdyskuntapalvelusta suoriutumista – osuus laski edellisestä vuodesta.

Rangaistusajan suunnitelma oli tehty 81 (82) %:lle vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista. Muiden kuin pelkkää sakonmuutorangaistusta suorittaneiden tuomittujen osalta rangaistusajan suunnitelma tehtiin 99 (98) %:lle, käytännössä siis lähes kaikille. Perusteellinen riski- ja tarvearvio (Rita) tehdään arviointikeskuksissa lähinnä pitkäaikaisille vakavaan väkivaltaan syyllistyneille vangeille, nuorille ja seksuaalirikoksista tuomituille.

Vapauttamissuunnitelmia tehtiin selvästi edellisvuotta suuremmalle osalle vangeista, mutta niille asetettua tavoitetta ei saavutettu. Kaikista vapautuneista vankeusvangeista vapauttamissuunnitelma tehtiin 78 (71) %:lle tavoitteen ollessa 82 %. Sakkovangeista vapauttamissuunnitelma tehtiin 52 (46) %:lle ja muista vankeusvangeista 87 (80 %:lle). Lyhytaikaisten vankien osalta suunnitelmien teko on selvästi keskimääräistä vähäisempää. Alle kuukauden vankilassa olleista vankeusvangeista vapauttamissuunnitelma tehtiin 72 (61) %:lle vapautuneista ja vastaavasti sakkovangeille vapauttamissuunnitelma tehtiin 46 (40) %:lle. Alle kuukauden sakkovankien osalta on kuitenkin huomioitava, että lähes puolet heistä on maksanut sakkonsa viiden päivän kuluessa sakonmuutorangaistuksen alusta ja vapautuu enemmän suorittamasta. Verkostotyön osuus vapauttamissuunnitelmissa nousi ja ylitti tavoitteen 22 %. Vuonna 2016 verkostotyönä tehtiin 23 (21) % vapauttamissuunnitelmista (verkostotyönä tehtyjen osuus oli 9 % vuonna 2011). Avolaitoksissa vapauttamissuunnitelmia tehtiin suuremmalle osalle, 93 (84 vuonna 2015) %:lle vapautuneista ja vapauttamissuunnitelmat tehtiin myös useammin verkostotyönä [33 (33) %] kuin suljetuissa vankiloissa.

Vankeusvankien toimintaan osallistumista kuvaava tavoite (67 %) ylittyi toteutuman ollessa 68 (66) %.

Vankiterveydenhuollon järjestäminen siirtyi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle 1.1.2016 lukien. Samalla vankiterveydenhuollon ohjaus siirrettiin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston tehtäväksi. Uudistus toteutettiin lailla Vankiterveydenhuollon yksiköstä. Samalla muutetaan useita muita lakeja. Vankiterveydenhuollon hallinnonalasiirto toteutettiin vuoden 2016 alusta lukien siten, että Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenoista, momentilta 25.40.01, siirrettiin 16 409 000 euroa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuuteen perustettavan vankiterveydenhuollon yksikön toimintamomentille 33.01.06.

Rikosseuraamuslaitoksen työympäristö- ja toimitilakonsepti valmistui joulukuussa 2015. Työskentelyä on jatkettu käynnistämällä projekti ”Vankiloiden toiminnan ja palveluiden kehittämiseksi sekä vankilakonseptin jatkokehittämiseksi”. Projektin tuotoksena määriteltiin tulevaisuuden vankilan toiminnat ja palvelut. Valitut toiminnat ja palvelut ovat sellaisia, jotka todistettavasti pienentävät rikosten uusimisriskiä, lisäävät elämänhallintaa ja edistävät rikoksettomuutta rangaistusten suorittamisen jälkeen. Projekti alkoi marraskuussa 2016 ja päättyi maaliskuussa 2017. Projektin tulokset palvelevat myös toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmän valmistumista. Hämeenlinnaan rakennettava uusi naisvankila suunnitellaan tarkennetun vankilakonseptin perusteella.

Turvallisuuden osalta tilanne säilyi hyvänä. Laitosten säilytysvarmuudessa saavutettiin tulostavoite. Karkaamisia suljetuista laitoksista oli 9 (8). Luvatta poistumiset kaikkiaan vähenivät ulkopuolisista laitoksista poistuneiden määrän laskun takia. Avolaitoksista luvatta poistumiset lisääntyivät samoin kuin niistä myönnettyiltä poistumisluvuilta palaamatta jäämisetkin. Kaikkiaan poistumisluvulta ei palattu ajoissa 264 (228) tapauksessa. Avolaitossijoitusten onnistumisessa ei ollut merkittäviä muutoksia, avolaitossijoituksista onnistui 80 (82) %. Valvotun koevapauden suoritti loppuun 82 (84) % aloittaneista ja yhdyskuntapalvelun aloittaneista palvelun suoritti loppuun 83 (85) %. Koevapauksissa tavoite oli 80 % ja yhdyskuntapalvelussa 83 %. Vankien välinen väkivalta väheni hieman (114 (118)).

Vuoden lopussa tavoittamatta oli karkureita 1 (1), luvatta poistuneita 6 (4) ja poistumisluvulta palaamatta jääneitä 23 (26).

Laitosturvallisuusindeksi otettiin käyttöön. Indeksiksi koostuu tilastoista, jotka on laskettu säilytysvarmuutta, väkivaltaa ja päihderikkomuksia kuvaavista mittareista. Indeksien perusluku 100 laskettiin vuosien 2011–2014 keskiarvosta. Vuoden 2016 laitosturvallisuusindeksin pisteluku on 100,9 ja sen vertailulukuna on vuoden 2015 laitosturvallisuusindeksin pisteluku 111,9. Indeksilukujen perusteella laitosturvallisuus parani edelliseen vuoteen verrattuna lähes perusluvun tasolle. Avolaitosturvallisuuden osalta paranivat säilytysvarmuutta ja väkivaltaa kuvaavat pisteluvut, mutta päihderikkomuksissa pisteluvut kasvoivat. Suljettujen laitosten turvallisuuden osalta parani säilytysvarmuuden pisteluku, mutta väkivaltaa ja päihderikkomuksia kuvaavat luvut kasvoivat. Päihderikkomuksien kasvun voi havaita suljetuissa laitoksissa positiivisten päihdetestien määrän kasvuna, joita oli yli 10 % edelliseen vuoteen verrattuna. Avolaitoksissa positiivisten testien määrä oli hiukan laskenut edellisestä vuodesta.

Sidosryhmille toteutetun mainetutkimuksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen mainetta voidaan kokonaisuutena luonnehtia hyväksi ja keskimäärin eri sidosryhmien odotuksiin vastataan hyvin. Eri organisaatiotyyppien vertailussa Rikosseuraamuslaitoksen maine on keskimääräistä parempi. Rikosseuraamuslaitoksen hyvä maine syntyy laadukkaasti hoidettujen viranomaisprosessien sekä vahvan organisaatiokulttuurin ja ammatillisuuden kautta. Rikosseuraamuslaitoksen mainetutkimus toteutettiin kokonaistutkimuksena Rikosseuraamuslaitoksen sidosryhmissä 29.11. – 16.12.2016 välisenä aikana ulkopuolisen yrityksen toimesta. Tutkimukseen kutsuttiin yhteensä 19 eri sidosryhmän edustajia ja vastauksia tutkimukseen tuli yhteensä 1393 kappaletta.

Mainetutkimuksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen erityinen vahvuus on se, että se koetaan hyvin luotettavaksi ja hyvämaineiseksi niin toiminnassaan kuin viestinnässään. Keskimäärin Rikosseuraamuslaitos koetaan myös hyvin yhteistyökykyiseksi sekä ammattitaitoiseksi ja laadukkaaksi. Rikosseuraamuslaitoksen yhteisökuva (brändi) on myös monipuolisesti myönteinen ja vahva, Rikosseuraamuslaitos koetaan hyvin tärkeäksi, ajankohtaiseksi ja kiinnostavaksi organisaatioksi. Suurimmat mainehaasteet liittynevätkin organisaatiokulttuurin päivittämisen jatkamiseen, radikalisoitumisen estämiseen sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja uusintarikollisuuden torjuntaan. Kolmea viimeksi mainittua strategista teemaa myös sidosryhmät pitävät hyvin tärkeinä asioina ja juuri näissä Rikosseuraamuslaitos jää kauimmaksi odotuksista. Vaikka enimmältään Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstö saa hyvin myönteiset arviot tulee vastauksissa esille myös merkittävänä haasteena se, että yksittäiset työntekijät eivät aina yllä Rikosseuraamuslaitoksen standardeihin asenteidensa osalta. Tästä aiheutuu merkittävää mainehaittaa, ja henkilöstön asenteiden ja asiakaspalvelutaitojen varmistamiseen tulisi kiinnittää huomiota mm. tällaisten henkilöiden koulutus- ja valmentamistarpeen paremman tunnistamisen kautta.

Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu -mittarit	Toteuma 2014	Toteuma 2015	TA 2016	Tulos-sopimus 2016	Toteuma 2016	Muutos 2016/2015
Vankeja valvotussa koevapaudessa keskimäärin päivässä	168	209	-	215	203	-2,9 %
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päätyneistä	84	84	80	80	82	-2,4 %
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päätyneistä	84	85	85	83	83	-2,6 %
Vankeusvankien toimintaan osallistuminen, % päivittäin toimintoihin käytettävissä olevasta ajasta*	64	66	62	67	68	3,0 %
Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus vankien käytettävissä olevasta ajasta, %	5,4	6,1	-	6	5,3	-13,1 %
Vankeusvangeista toimintaan osallistumattomia keskimäärin %*	31	27	-	25	27	0 %
Toimintaohjelmiin osallistuneet vuoden aikana päätyneistä yhdyskuntaseuraamuksista, %	10	9	-	12	8	-13,8 %
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % vankeusvangeista*	80	82	-	82	81	-1,2 %
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % vankeusvangeista ilman sakkovankeja	98	98	-	-	99	1 %
Työskentelysuunnitelma tehty, % yhdyskuntaseuraamuksista, valvonta-asiakkaat	77	71	-	80	85	19,7 %
Vapauttamissuunnitelma tehty vuoden aikana vapautuneille vankeusvangeille %*	70	71	-	82	78	9,9 %
Ilman asuntoa vapautuneet vankeusvangit %*	20	21	-	-	29	38,1 %
Asunnottomana yhdyskuntaseuraamuksen päätyneessä, yksiasiakkaat %***	5	6	-	-	6	0 %
Vapauttamissuunnitelma tehty verkostoyhteistyönä, % kaikista vapauttamissuunnitelmista	21	21	-	22	23	9,5 %
Suoraan suljetusta vapautuneiden % osuus vapautuneista	66	64	-	60	66	3,1 %
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %*	36	38	40	42	40	5,3 %
Avolaitosten käyttöaste %**	78	83	-	86	83	0 %
Avolaitoksista vapautuneet vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista, % (ei sisällä sakkovankeja)	42	43	-	-	44	2,3 %
Avolaitossijoitusten onnistuminen, % ¹⁾	88	82	-	-	80	-2,5 %

Laitosten säilytysvarmuus, %	99,4	99,4	99,2	99,2	99,3	-0,1 %
Laitosturvallisuusindeksi ²⁾	-	111,9	-	-	100,9	-9,8 %
Laitosturvallisuusindeksi, osateki- jät:						
Säilytysvarmuus	-	106,2	-	-	91,6	-13,7 %
Väkivalta	-	120,9	-	-	103,3	-14,6 %
Päihderikkomukset	-	105,4	-	-	115,0	9,1 %

* Sisältää sakkovangit.

**Ei sisällä koevapaudessa olevia.

***Ei sisällä valvontarangaistusasiakkaita.

¹⁾Laskentaa täsmennetty vuodesta 2015 alkaen

²⁾ Vuosien 2011-2014 keskiarvo muodostaa indeksin arvon 100

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuoden 2016 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat henkilöstöä koskevat tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet vuodelle 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi. Alla on kuvattu vuodelle 2016 asetettujen toimenpiteiden toteumatiedot.

Henkilöstöön liittyvät tulostavoitteet kaudella 2016 - 2019 ovat:

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2016 tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

1. *Lähityön kehittämishankkeen jatkotoimena laaditaan suunnitelma henkilöstöryhmien välisen yhteistyön kehittämisestä ja lähityötä tekevän henkilöstön toimenkuvien laajentamisesta.*

Toteuma: Lähityöhanke 2016–2017 on edennyt projektisuunnitelman mukaisesti. Lähityön kehittämisestä vankiloissa (sekä avo- että suljetut vankilat) on laadittu alue- ja yksikötasoiset suunnitelmat.

2. *Rikosseuraamuslaitoksen jaksotyötä tekevien työaikajärjestelmää uudistetaan ja vankiloiden päiväaikaista toimintaa lisätään.*

Toteuma: Jaksotyön työaikalinjaukset on laadittu siten, että ne mahdollistavat vankiloiden päiväaikaisen toiminnan lisäämisen. Työvuorojärjestelyjen kehittäminen on käynnistetty uusien käytäntöjen pilotoinneilla, joista sadut kokemukset ja palautteet on huomioitu työaikalinjausten laadinnassa. Kehittämistyön aikana on käyty laajaa keskustelua asiasta henkilöstön kanssa.

3. *Muutoksen kohteena olevien yksiköiden henkilöstöä tuetaan.*

Toteuma: Yhdessä Valtiokonttorin kanssa toteutettiin tukiprojekti muutosyksiköissä. Muutoksen kohteena olleissa yksiköissä toteutettiin kussakin yhden päivän mittainen työpaja. Työpajan vetäjinä toimivat ulkopuolinen konsultti ja keskushallintoyksikön asiantuntijat. Työpajojen teemana oli näkökulman kohdistaminen tulevaisuuteen ja lähitulevaisuuden uusien työskentelymallien ideointi ja suunnittelu.

4. *Valmentavan ja osallistavan johtamisen toimintamallia edistetään. Koulutussuunnittelussa painotetaan työyhteisötaitojen kehittämistä.*

Toteuma: Yhdessä Valtiokonttorin kanssa toteutettiin johtoryhmien ja esimiesten valmennustilaisuuksia. Lähityöhankeessa ja siihen liittyvässä koulutussuunnittelussa on painotettu yksiköissä tapahtuvaa moniammatillisten ja vuorovaikutteisten toimintatapojen kehittämistä. Tällaisia ovat mm. kaikille lähityötä tekeville suunnitellut Mokekoulutukset ja yksikkökohtaiset koulutuspäivät.

6.1. Henkilöstömäärä ja -rakenne

Henkilöstöraportointi muuttui Kiekun myötä huomattavasti. Useiden tunnuslukujen kohdalla täydellistä vertailtavuutta edellisiin vuosiin ei voida osoittaa. Monet tunnusluvut perustuvat ajalta 1.1.- 30.9.2016 eHRMinfoon ja ajalta 1.10. - 31.12.2016 Kiekuun.

Henkilötyövuodet (eHRMinfo ja Kieku)	2014	2015	2016
Keskushallinto	78	75	79
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue	795	785	782
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue	801	806	799
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue	811	793	791
Terveystieteiden yksikkö	185	181	-
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	25	25	24
Täytäntöönpanoyksikkö	34	35	35
Yhteensä	2 733	2 700	2 510

Henkilöstö, lukumäärä ja prosentiosuus 31.12.	2014		2015		2016	
	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus
Mies	1 635	57	1 609	57	1 550	59
Nainen	1 249	43	1 206	43	1 084	41
Vakinainen	2 562	89	2 435	87	2 233	85
Määräaikainen	322	11	380	13	401	15
Kokoaikainen	2 815	98	2 766	98	2 538	96
Osa-aikainen	69	2	49	2	96	4
Kokonaismäärä	2 884		2 815		2 634	

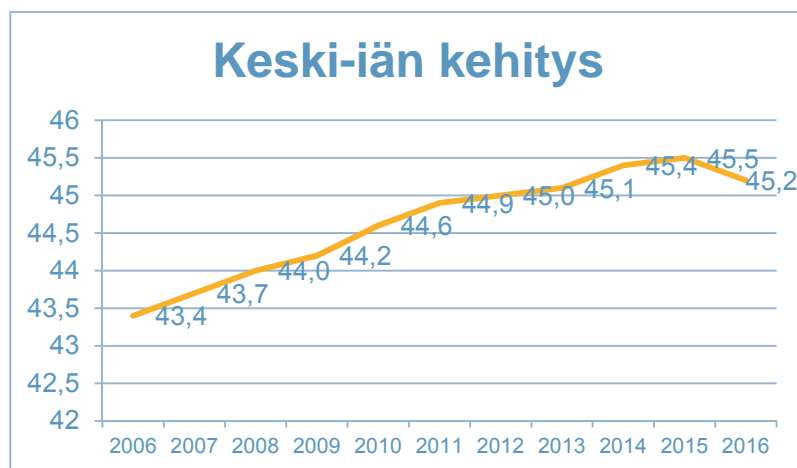
Henkilöstöryhmittely muuttui 1.10.2016. Uudessa tilastoinnissa on edellisen kymmenen ryhmän sijaan kahdeksan. Entinen Hallinto-ryhmä on jaettu ryhmiksi Asiantuntijat ja Toimihenkilöt. Kiekun ryhmä Hoito- ja kuntoutushenkilöstö tarkoittaa Rikosseuraamuslaitoksessa entisen Kuntoutus-ryhmän henkilöstöä. Keittiö- ja kiinteistöhenkilöstö on edelleen yhdistetty samaan ryhmään. Ryhmät Arviointi ja Täytäntöönpano on Kiekuun sisällytetty ryhmään Asiantuntijat. Luokittelemattomien joukossa on vielä kohdentamaton htv:tta (Tuntipalkkaiset, Muut harj VS, YO-harj VS, Työllistetyt TS, Työllistetyt VS, Esi-mies).

Henkilötyövuodet tehtäväluokittain (EHRMinfo)	Htv 2015	Htv 1.1.-30.9.2016	Kieku 1.10. - 31.12.2016	Htv
Johto	89	65	Johto	23
Hallinto	249	182	Asiantuntijat	46
Kuntoutus	208	158	Toimihenkilöt	39
Terveydenhuolto	171	-	Hoito- ja kuntoutushenkilöstö	56
Talous- ja kiinteistöhuolto	180	122	Talous- ja kiinteistöhenkilöstö	29
Työtoiminta	172	132	Työtoimintahenkilöstö	46
Arviointi	45	29	Valvonta- ja ohjaushenkilöstö	328
Valvonta ja ohjaus	1 364	1035	Yhdyskuntaseuraamus- henkilöstö	46
Täytäntöönpano	41	29	Luokittelemattomat	6
Yhdyskuntaseuraamus- työ	189	139		
Yhteensä	2 708	1891	Yhteensä	619

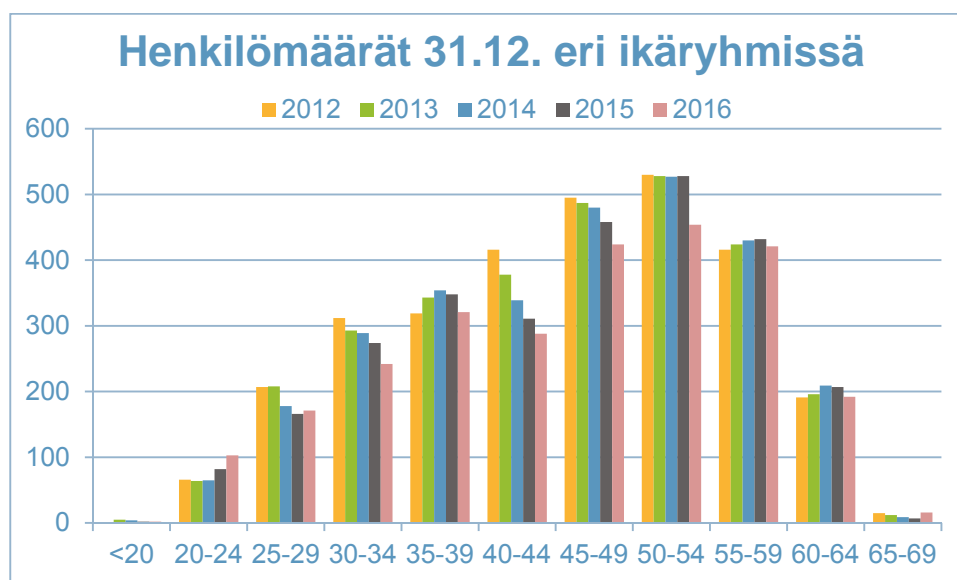
Henkilöt tehtävä- luokittain; lukumäärä ja %-osuus 31.12.	Mies 2016		Nainen 2016		Yhteensä 2016	
	Ikä	%	Ikä	%	Ikä	%
Johto	50	3,2	43	4,0	93	3,5
Asiantuntijat	77	5,0	127	11,7	204	7,7
Toimihenkilöt	14	0,9	149	13,8	163	6,2
Hoito- ja kuntoutushenkilöstö	74	4,8	174	16,1	248	9,4
Talous- ja kiinteistöhenkilöstö	23	1,5	105	9,7	128	4,9
Työtoimintahenkilöstö	171	11,0	29	2,7	200	7,6
Valvonta- ja ohjaushenkilöstö	1086	70,0	277	25,6	1363	51,7
Yhdyskuntaseuraamushenkilöstö	35	2,3	168	15,5	203	7,7
Luokittelemattomat	20	1,3	12	1,1	32	1,2
Yhteensä	1550	100	1084	100	2634	100,0

Keski-ikä 31.12.2016	Mies	Nainen	Yhteensä	Henkilöitä
Keskushallintoyksikkö	50,1	46,5	47,8	93
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue	43,7	43,3	43,5	824
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue	46,0	45,5	45,8	834
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue	44,6	47,2	45,6	821
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	52,9	50,9	52,0	25
Täytäntöpanoosikkö	51,5	48,9	49,2	37
Yhteensä	44,9	45,6	45,2	2 634

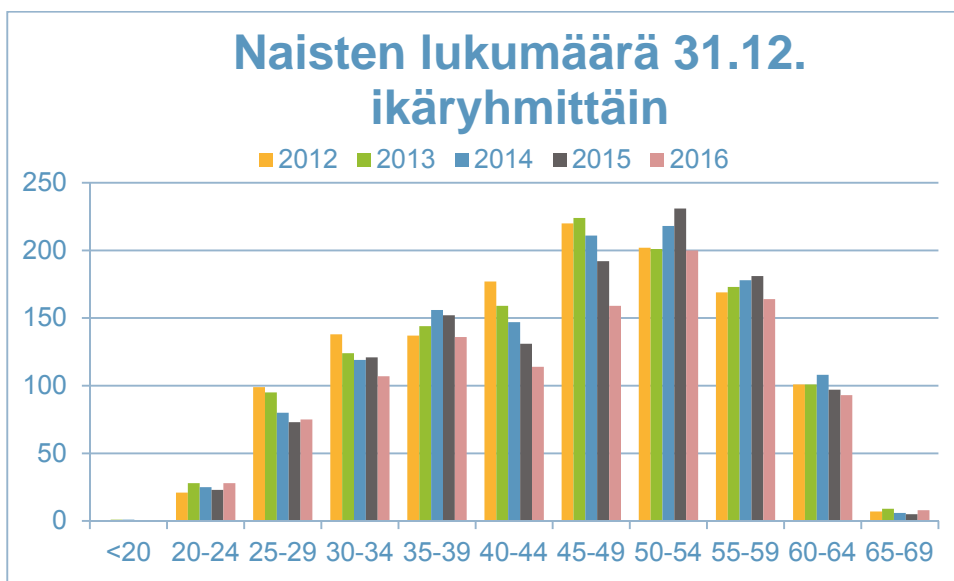
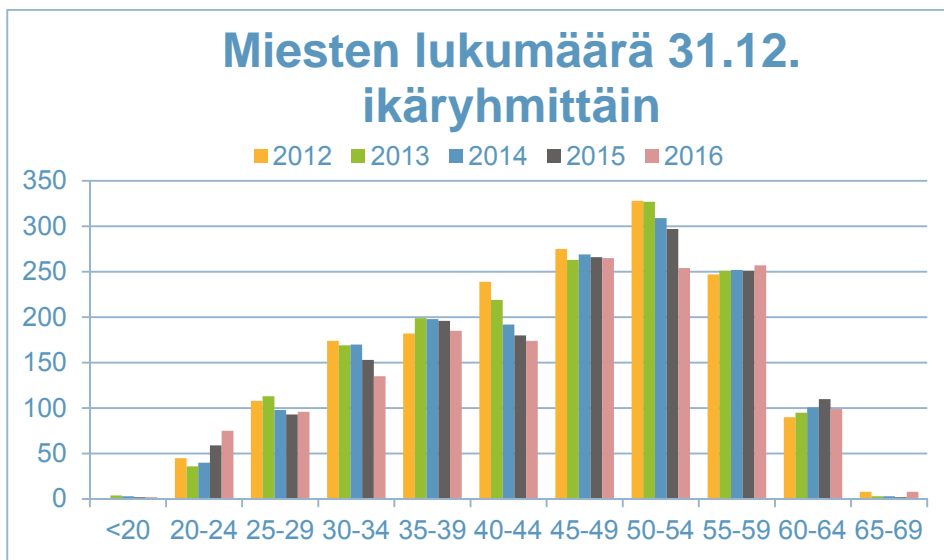
Keski-ikä on laskenut ensimmäisen kerran kymmeneen vuoteen. RTHY:n poistuminen tilastosta ei selitä muutosta (RTHY keski-ikä vuoden 2015 lopussa oli 46,0).

Keski-ikäisten, erityisesti 40–44 -vuotiaiden osuus on jatkanut vähenemistään.

Viime vuosina miesten määrä on vähentynyt erityisesti 40-44 -vuotiaiden ja 50-54 -vuotiaiden ryhmissä. Naisten määrän väheneminen on tapahtunut erityisesti 40-49 -vuotiaiden joukossa.

6.2. Työhyvinvointi

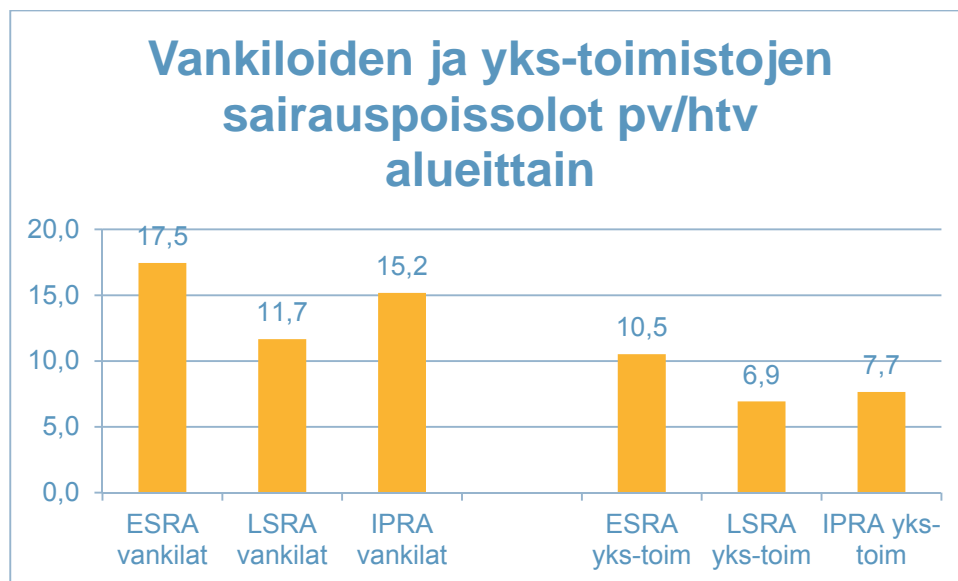
Työterveyshuollon kokonaiskustannukset palautukset huomioiden.

Työterveyshuollon korvaukset ja palautukset	€
Kelan korvausluokka I	787 689,63
Kelan korvausluokka II	1 278 978,75
Kelan korvausluokka 0	148 038,84
Työterveyshuollon kustannusten palautukset	-607 799,40

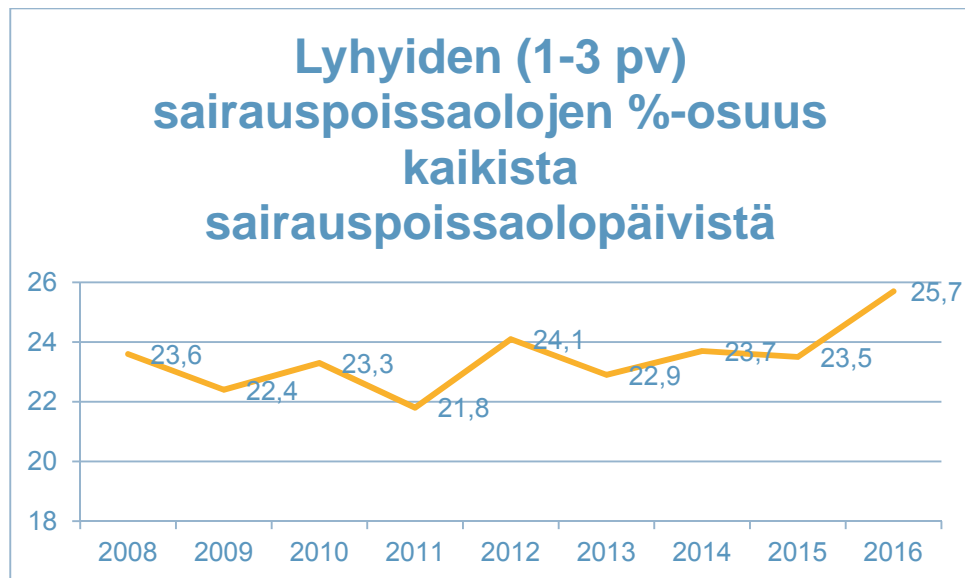
Sairauspoissaolot	2014	2015	Tulos-sopimus 2016	2016
Sairauspoissaolot, koko ala (työpäivää/htv)	13,8	13,8	13,5	13,6
Sairauspoissaolot, prosentteina vuotuisesta teoreettisesta työajasta	5,70	5,70	5,45	5,39

Sairauspoissaolot 2016	Työpäivää/htv	Lyhyiden sairauspoissaolojen (1-3 pv) osuus %
Vankilat, vapauttamisyksiköt, sähköinen valvonta ja keskusvalvomo	14,8	24,6
Yhdyskuntaseuraamustoimistot	8,3	40,5
Rikosseuraamusalueiden yhteiset (= aluekeskus + arviointikeskus)	10,4	26,1
Keskushallintoyksikkö	8,1	30,1
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	10,6	24,0
Täytäntöönpanoyksikkö	16,6	16,4
Rise	13,6	25,7

Sekä vankiloissa että yhdyskuntaseuraamustoimistoissa matalimmat sairauspoissaolot ovat Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella.

Lyhyiden sairauspoissaolojen osuus nousi hieman.

Vuoden 2016 terveysprosenttilukua ei pystytä laskemaan luotettavasti, koska raportointijärjestelmät ovat vaihtuneet.

VMBaro toteutetaan seuraavan kerran syksyllä 2017 uudistuneessa muodossa, joten sen luvut eivät tule olemaan vertailukelpoisia edellisten vuosien kanssa.

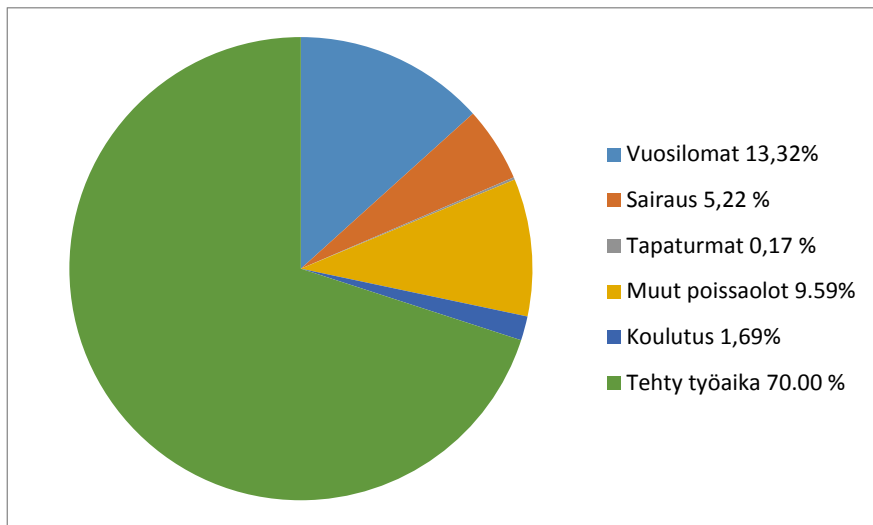
6.3. Osaaminen ja aineeton pääoma

Koulutustasoindeksin laskeminen johtunee RTHY:n poistumisesta laskennasta.

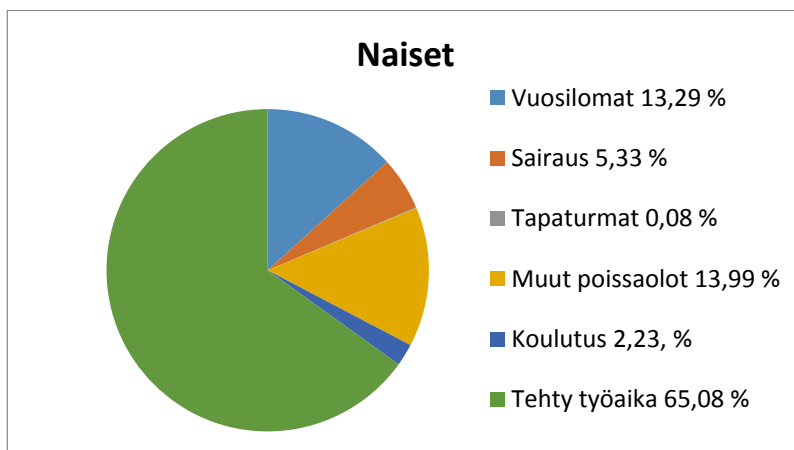
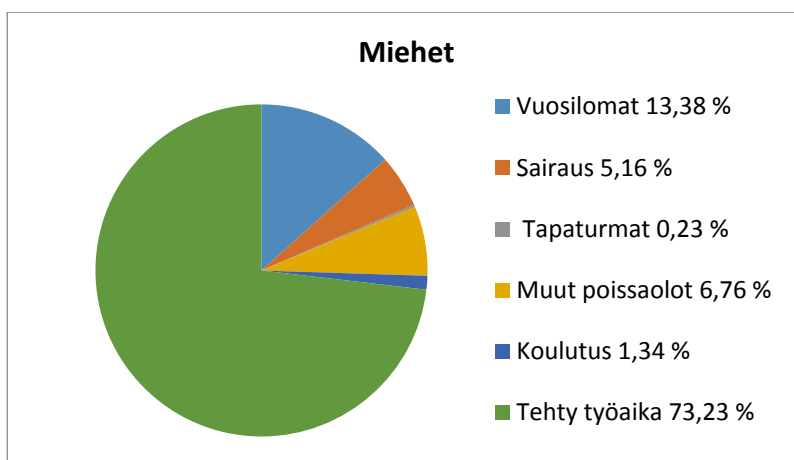
Miesten kohdalla koulutusta oli 3,39 työpäivää/htv, naisten kohdalla 5,65 työpäivää/htv.

Koulutus	2014	2015	Tulos- sopimus 2016	2016
Henkilöstön koulutustasoindeksi	4,4	4,5	-	4,3
Henkilöstön koulutuspäivät/htv	4,0	3,5	4,15	4,1

Vuotuisesta teoreettisesta työajasta vuosilomia oli 13,32 %, työtaturmia 0,17 % ja tehtyä työaikaa oli 70,0 %. Muita poissaoloja (perhevapaat, opintovapaat, yksityisasiat, vuorotteluvapaat, muut) oli 9,59 %.

Miesten kohdalla tehtyä työaikaa oli 73 % ja naisten kohdalla 65 %. Työtapaturmia oli miehillä enemmän. Naisten kohdalla muita poissaoloja oli 13,9 % ja miesten kohdalla 6,76 %. Huomattava ero ei selity pelkästään perhevapailta; niitä oli yhteensä vain 2,06 %. Naisilla oli enemmän poissaoloja mm. seuraavissa poissaololajeissa: etätyö, perhevapaa, lomarahen vaihto vapaaksi, opintovapaa, kellokorttivapaa, toisen viran hoito ja virkavapaus. Miehillä oli enemmän poissaoloja poissaololajeissa: kuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläke, toiminta YK:ssa ja vuorotteluvapaa.

Vaihtuvuus laski edellisestä vuodesta sekä vakinaisten että määräaikaisten kohdalla.

Vaihtuvuus	Alkaneet palvelujaksot				Päätyneet palvelujaksot			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015*	2016
Vakinaiset	37	24	11	21	115	123	335	120
Määräaikaiset	636	670	695	570	564	631	642	436
Yhteensä	673	694	706	591	679	754	977	556

*Luvut v.2015 sisältävät RTHY:n lakkauttamisen. Ilman RTHY:n lakkauttamisen aiheuttamaa palvelujaksojen päättymistä luvut olisivat: vakinaiset 163, määräaikaiset 637, yhteensä 800.

Vaihtuvuus	Keskim. henkilöstön lkm.				Vaihtuvuusprosentti			
	2013	2014	2015	2015	2013	2014	2015*	2016
Vakinaiset	2 607	2 591	2495,6	2233	5,8	5,7	5,9*	5,4
Määräaikaiset	363	361	401,4	401	-	-	-	-
Yhteensä	2 970	2 953	2 899	2 634	-	-	-	-

*RTHY:n lakkautus mukaan lukien vaihtuvuus 2015 oli 13,9 %.

Työkyvyttömyyseläköitymisten määrä väheni merkittävästi.

Työkyvyttömyyseläkkeet	2013	2014	2015	2016
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	8	13	13	6
Henkilöstön lukumäärä	2 938	2 884	2 815	2 634
% koko henkilöstöstä	0,3	0,5	0,5	0,2

Ylitöiden raportointi on epätarkkaa järjestelmien vaihtumisen vuoksi.

Ylityötunnit	2013	2014	2015	2016
Todelliset tehdyt tunnit	97 460	97 900	67 932	-
Yksinkertaisina korvattavat tunnit	159 410	161 390	112 466	-

Maksetut ylityötunnit ja kustannukset (kustannukset, jotka on maksettu työaikapankista pois)	2014		2015		2016*		Muutos 2016/2015
	Tunnit	€	Tunnit	€	Tunnit	€	€
Lisätyöt	35 060	527 600	34 807	528 580	8 304	128731	-399 849
Ylityöt	69 340	1 703 800	68 024	1 702 572	86 468	1813672	111 100
Muut lisät	330	1 200	347	1 402	249	1301	-101
Yhteensä	104 730	2 268 000	103 178	2 271 698	95 020	1 943 705	-327 994
*Luvut on yhdistetty kahdesta eri järjestelmästä.							

7. Tilinpäätösanalyysi ⁴

7.1. Rahoituksen rakenne

Rahoituksessa tapahtui kaksi merkittävää muutosta 1.1.2016 lukien, jotka vaikuttavat edellisen vuoden vertailuun. Vankiterveydenhuolto siirtyi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuuteen. Toimintamenoista siirrettiin momenteille 33.01.06 ja 28.40.01 yhteensä 16,5 miljoonaa euroa. Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa siirryttiin omakustannusperiaatteeseen, minkä vähentävä vaikutus toimintameno määrärahoihin oli 6,8 miljoonaa euroa.

Rangaistusten täytäntöönpanon määrärahat on budjetoitu oikeusministeriön pääluokan 25 lukuun 40. Vertailtavuuden vuoksi analyysissä on edellisen vuoden luvut esitetty su-luissa.

Rikosseuraamuslaitoksen kirjanpitoyksikön menoihin oli käytettävissä kertomusvuonna rangaistusten täytäntöönpanon määrärahoja yhteensä 255,7 miljoonaa euroa (272,1 milj. euroa) arvonlisäveroineen, mikä oli 16,4 miljoonaa euroa ja 6,0 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Talousarviossa myönnettiin määrärahoja 234,7 miljoonaa euroa (253,8 milj. euroa). Edelliseltä vuodelta siirtyi 21,3 miljoonaa euroa (18,3 milj. euroa). Talousarviossa myönnettiin toimintameno määrärahaa 211,4 miljoonaa euroa (228,9 milj. euroa) ja avolaitostöihin 5,4 miljoonaa euroa (5,4 milj. euroa). Toisessa lisätalousarviossa toimintameno määrärahoissa huomioitiin lisäyksenä 1,1 miljoonaa euroa valtion vuokrajärjestelmässä käyttöön otetun omakustannusperiaatteen vaikutuksen tarkastuksesta johtuen (jolloin omakustannusperiaatteen kokonaisvaikutukseksi jäi 5,7 milj. euroa) sekä vähennettiin 1,4 miljoonaa euroa VaEL-maksun väliaikaisesta alentamisesta johtuen.

Käytettävissä olevista määrärahoista toimintamenoihin myönnettyjä määrärahoja oli käytettävissä yhteensä 230,1 miljoonaa euroa (245,1 milj. euroa) eli 6,1 % vähemmän kuin edellisenä vuonna, ja avolaitostöihin myönnettyjä määrärahoja 7,8 miljoonaa euroa (7,5 milj. euroa) eli 3,3 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Kirjanpitoyksikön käytössä oli muiden pääluokkien määrärahoja yhteensä 0,4 miljoonaa euroa (0,4 milj. euroa). Tästä työllistämismäärärahaa oli 0,3 miljoonaa euroa (0,3 milj. euroa) ja 0,1 miljoonaa euroa (0,1 milj. euroa) ammatillisen osaamisen kehittämisen koulutuskorvausta.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintameno momentti on kokonaisuudessaan nettobudjetoitu. Nettobudjetoidulle toimintameno momentille kirjattiin varainhoitovuoden aikana tuloja yhteensä 13,7 miljoonaa euroa (14,0 milj. euroa), mistä maksullisen toiminnan tuotot olivat 9,7 miljoonaa euroa (10,2 milj. euroa), vuokrat ja käyttökorvaukset 0,9 miljoonaa euroa (1,0 milj. euroa) ja muut tuotot yhteensä 3,1 miljoonaa euroa (2,8 milj. euroa).

⁴ Luvut ovat pyöristyksiä.

Rikosseuraamusalan rahavirtalaskelma mom 25.40.01 (1 000 euroa)	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tulos- sopimus 2016	Toteuma 2016
TAE	228 562	228 946	211 426	211 426
LTAE:t yhteensä	644	-25		-250
Siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 615	16 154	14 813	18 949
Käytettävissä, netto	240 821	245 075	226 239	230 125
Tulot	-14 741	-14 012	-13 520	-13 727
Käytettävissä, brutto	255 562	259 087	239 759	243 852
Käytetty/ TPE, netto	224 667	226 126	212 032	208 438
Käytetty/ TPE, brutto	239 408	240 138	225 552	222 165
Siirtynyt/siirtyy	16 154	18 949	14 206	21 686
Siirtyneet % käytettävissä olevista	6,71 %	7,73 %	6,28 %	9,42 %

7.2. Talousarvion toteutuminen

Menoarviot ja siirretyt määrärahat

Rikosseuraamuslaitos käytti rangaistusten täytäntöönpanon määrärahoja (pääluokka 25) 231,0 miljoonaa euroa (250,8 milj. euroa), mikä oli 7,9 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Määrärahoista toimintamäärärahaa käytettiin 208,4 miljoonaa euroa, mikä oli 7,8 % vähemmän kuin edellisenä vuonna (226,1 milj. euroa).

Avolaitostöihin myönnettyä määrärahaa käytettiin 4,8 miljoonaa euroa (5,1 milj. euroa), mikä oli 7,1 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Avolaitosmäärärahaa siirtyi 3,0 miljoonaa euroa vuodelle 2017. Merkittävimmät avolaitostyökohteet perustuivat yhteistyösopimukseen Metsähallituksen, Museoviraston, Hämeenlinnan ja Helsingin kaupunkien sekä Suomenlinnan hoitokunnan kanssa.

Muiden pääluokkien määrärahoja käytettiin yhteensä 0,4 miljoonaa euroa (0,4 milj. euroa), mihin sisältyy valtionhallinnolle tarkoitettuja työllistämistukimäärärahoja 280 000 euroa ja 83 000 euroa taloudellisesti tuetun ammatillisen osaamisen kehittämisen koulutuskorvausta. Kirjanpitoyksiköiden väliseen yhteistoimintaan liittyviä menoja kirjattiin talousarviokirjanpidon tilille 630 yhteensä n. 25 000 euroa (24 000 euroa). Yhteistyö liittyi kansainväliseen yhteistyöhön ja työyhteisön kehittämiseen.

Menoarvotileille ja siirrettyjen määrärahojen tileille kirjatut menot (netto) olivat yhteensä 231,4 miljoonaa euroa (251,1 milj. euroa), mikä oli 7,8 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuodelle 2017 siirrettiin pääluokan 25 määrärahoja 24,7 miljoonaa euroa (21,3 milj. euroa), mikä oli 3,4 miljoonaa euroa ja 15,7 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuodelle 2017 siirtyi toimintamäärärahaa 21,7 miljoonaa euroa (18,9 milj. euroa), joka oli 9,4 % käytettävistä olevista toimintamäärärahoista. Siirtyvän määrärahan suuruuteen vaikutti henkilötyövuosimäärän väheneminen 9 henkilötyövuodella (181 henkilötyövuotta siirtyi vankiterveydenhuollon mukana THL:lle), henkilöstösivukulujen lasku ja toimitilavuokrien lasku.

Tuloarviotilit

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot on nettobudjetoitu.

7.3. Tuotto- ja kululaskelma

Rikosseuraamusalan tuotto-kululaskelma (1 000 euroa) mom. 25.40.01	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tulos- sopimus 2016	Toteuma 2016
Henkilöstökulut	133 059	131 419	123 524	123 582
Toimitilamenot	48 621	49 085	44 917	42 454
Ostopalvelut (OPK+OTTK+muut)	26 528	28 511	25 900	27 525
Aineet ja tarvikkeet	21 768	21 561	21 500	20 397
Investoinnit/k.om.hank	592	628	912	990
Muut kulut	8 841	8 933	8 800	7 217
Tuotot	-14 741	-14 012	-13 520	-13 727
Yhteensä	224 667	226 126	212 032	208 438

Kirjanpitoyksikön tuotto- ja kululaskelma on laadittu liikekirjanpidon periaatteita noudattaen. Kulut olivat kertomusvuonna 224,2 miljoonaa euroa tuottoja suuremmat (245,8 milj. euroa). Kulujäämä parani edellisestä vuodesta 8,8 %. Toiminnan tuotoilla katettiin 6,2 % toiminnan kuluista. Vankiterveydenhuolto siirtyminen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuuteen vaikuttaa edellisen vuoden vertailuun. Vuosi 2015 sisältää vankiterveydenhuollolle kuuluvia toiminnan tuottoja 0,3 miljoonaa euroa ja kuluja 15,9 miljoonaa euroa.

Toiminnan tuotot olivat yhteensä 13,7 miljoonaa euroa (14,0 milj. euroa), 0,3 miljoonaa euroa eli 2,1 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tuottoihin sisältyi maksullisen toiminnan tuottoja 9,7 miljoonaa euroa (10,2 milj. euroa), vuokria ja käyttökorvauksia 0,9 miljoonaa euroa (1,0 milj. euroa) ja muita toiminnan tuottoja 3,1 miljoonaa euroa (2,8 milj. euroa).

Maksullisen toiminnan tuotot laskivat 0,5 miljoonaa euroa edellistä vuodesta ollen 9,7 miljoonaa euroa (10,2 milj. euroa). Lasku johtuu työtoiminnan ulkoisen myynnin vähentymisestä sekä vankiterveydenhuollon siirtymisestä toiselle hallinnonalalle.

Henkilökunnan asunnoista perityt *vuokrat ja käyttökorvaukset* laskivat edellistä vuodesta ollen 0,9 miljoonaa euroa (1,0 milj. euroa).

Muut toiminnan tuotot kasvoivat 0,3 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen nähden ollen 3,1 miljoonaa euroa. Muista toiminnan tuotoista yhteistoiminnan kustannusten korvaukset olivat 0,2 miljoonaa euroa (0,2 milj. euroa). Yhteistoiminnan kustannusten korvauk-

set sisälsivät korvauksia Valtiokonttorin Kaiku-hankkeelta, taloudellisesti tuetun ammatillisen osaamisen kehittämisen koulutuskorvauksen ja erilaisten oppilaitosten koulutuskorvauksia. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat 0,9 miljoonaa euroa (0,6 milj. euroa). Tuotoista 52 000 euroa oli laskutusta Riihimäen konepajakoulun säätiöltä ja 24 000 euroa oikeusministeriön tuottavuusrahasta (arkiston seulonta) ja loput pääasiassa erilaisia maataloustukia. Muut muihin toiminnan tuottoihin kuuluvat tuotot olivat 1,9 miljoonaa euroon (1,9 milj. euroa). Tuotot sisälsivät vangeilta perittyjä ylläpito-, ruoka yms korvauksia yhteensä 0,9 miljoonaa euroa (0,9 milj. euroa) ja henkilökunnalta perittyjä ateriakorvauksia 0,6 miljoonaa euroa (0,6 milj. euroa) sekä muita tuottoja 0,4 miljoonaa euroa (0,3 milj. euroa).

Rikosseuraamusalan tulot (1 000 euroa) mom. 25.40.01	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tulos- sopimus 2016	Toteuma 2016
Työtoiminta	6 952	6 393	6 500	6 119
Laitosmyymälät	3 866	4 082	3 830	4 164
Palvelussuhdeasunnot	973	925	900	917
Ruoka- ja ylläpitokorvaukset	878	926	850	930
Muut tulot	2 072	1 686	1 440	1 597
Yhteensä	14 741	14 012	13 520	13 727

Toiminnan kulut olivat yhteensä 221,9 miljoonaa euroa (243,0 milj. euroa). Laskua edelliseen vuoteen on 8,7 % eli 21,1 miljoonaa euroa. Vuosi 2015 sisältää terveydenhuollolle kuuluvia menoja 15,9 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut muodostivat toiminnan kuluista 56 %, vuokrat 20 %, aineiden ja tarvikkeiden ostot 10 %, palvelujen ostot 8 %, sisäiset kulut 5 %, poistot ja muut kulut alle 1 %.

Henkilöstökulut, jotka olivat yhteensä 125,1 miljoonaa euroa (138,5 milj. euroa). Henkilöstökulut laskivat 13,4 miljoonaa euroa, 9,7 %, edellisestä vuodesta. Vuosi 2015 sisältää terveydenhuollon henkilöstökuluja 10,1 miljoonaa euroa, mikä selittää laskua. Myös työnantajan henkilöstösivukulujen lasku sekä muiden kuin terveydenhuollon henkilötyövuosien väheneminen yhdeksällä selittää laskua. Henkilöstökulut sisältävät vangeille maksettuja palkkoja ja sosiaaliturvamaksuja 5,1 miljoonaa euroa (5,8 milj. euroa). Laskua edelliseen vuoteen on 0,7 miljoonaa euroa, mikä selittyy Kiekun käyttöönnoton yhteydessä tapahtuneella kirjauskäytännön muutoksella.

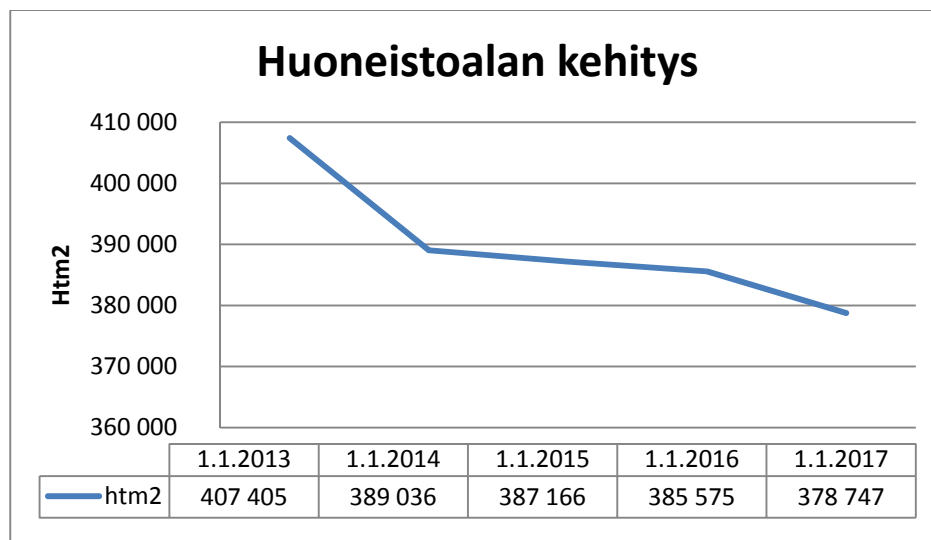
Henkilökunnan henkilöstökulut sivukuluineen olivat 120,0 miljoonaa euroa (132,7 milj. euroa). Tästä henkilöstökulut olivat 99,5 miljoonaa euroa (107,3 milj. euroa). Laskua edelliseen vuoteen 7,8 miljoonaa euroa, 7,3 %. Henkilöstösivukulut olivat 20,5 miljoonaa euroa (25,3 milj. euroa). Laskua 4,8 miljoonaa euroa, 19,0 %. Henkilöstösivukuluprosentti laski edellisestä vuodesta 2,4 % ollen 20,8 %.

Palkkoihin tuli helmikuun alussa 0,4 % yleiskorotus. Loma-palkkavelan muutoksena henkilöstökuluihin kirjattiin yhteensä -0,8 miljoonaa euroa (0,1 milj. euroa). Oikaisuerinä henkilöstömenoihin on kirjattu sairausvakuutuslain, tapaturmavakuutuslain ja muiden

vastaavien lakien mukaisina palautuksina yhteensä 1,6 miljoonaa euroa (2,0 milj. euroa). Sairauspoissaolotyöpäiviä oli 13,8 henkilötyövuotta kohden (13,8 pvä).

Vuokrakulut, joita oli yhteensä 44,9 miljoonaa euroa (51,3 milj. euroa), laskivat edellisestä vuodesta 6,4 miljoonalla eurolla, yhteensä 12,5 %. Lasku johtuu Senaatti-kiinteistöjen siirtymisestä vuokrissa omakustannuseriaatteeseen. Vuokrakuluista 41,1 miljoonaa euroa (46,8 milj. euroa) oli muiden rakennusten vuokria, 0,9 miljoonaa euroa (1,0 milj. euroa) asuntojen vuokria, 0,5 miljoonaa euroa (0,6 milj. euroa) maanvuokria, 1,6 miljoonaa euroa (1,4 milj. euroa) koneiden ja laitteiden sekä muita vuokria ja 0,7 miljoonaa euroa (0,8 milj. euroa) kuljetusvälineiden vuokria.

Vuorattujen tilojen kokonaispinta-ala on laskenut tammikuusta 2013 yhteensä 28 658 m² (-7,0 %).

Aineiden ja tarvikkeiden ostot, joita oli yhteensä 21,6 miljoonaa euroa (22,8 milj. euroa), laskivat 1,3 miljoonalla eurolla, yhteensä -5,1 % edellisestä vuodesta. Ryhmään kuuluvat arvoltaan vähäiset koneet, kalusteet ja laitteet, toimistotarvikkeet, kirjat, lehdet ja muut painotuotteet, elintarvikkeet, vaatteisto, puhdistusaineet ja -tarvikkeet, poltto- ja voiteluaineet, lämmitys, sähkö ja vesi, rakennusmateriaali, muut aineet, tarvikkeet ja tavarat, rangaistuslaitosmyymälöiden ostot sekä varastojen muutos.

Vähäiset koneet, kalusteet ja laitteet -kulut pysyivät edellisen vuoden tasolla ollen 0,6 miljoonaa euroa, kuten myös toimistotarvikkeiden kulut, 0,3 miljoonaa euroa, ja kirjat, lehdet ja muiden painotuotteiden kulut, 0,3 miljoonaa euroa. Elintarvikkeiden kulut olivat 3,2 miljoonaa euroa (3,3 milj. euroa) laskien 0,1 miljoonaa euroa, -2,1 %. Virkavaatteiden ja vankien vaatteiden hankintakulut pysyivät liki edellisen vuoden tasolla ollen 0,5 miljoonaa euroa (0,6 milj. euroa). Puhdistusaineiden ja tarvikkeiden kulut laskivat 0,1 miljoonaa euroa, -13,1 %, ollen 0,6 miljoonaa euroa (0,7 milj. euroa). Poltto- ja voiteluaineiden kulut pysyivät edellisen vuoden tasolla ollen 0,6 miljoonaa euroa. Lämmitys,

sähkö ja vesi -kulut laskivat 0,2 miljoonaa euroa, 3,0 %, ollen 5,4 miljoonaa euroa (5,6 milj. euroa). Rakennusmateriaalien kulut laskivat 0,2 miljoonaa euroa eli 32,0 % 0,3 miljoonan euroon (0,5 milj. euroa). Muiden aineiden ja tarvikkeiden kulut laskivat 0,8 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta ollen 5,7 miljoonaa euroa (6,5 milj. euroa). Vuonna 2015 aineet ja tarvikkeet sisälsivät 0,9 miljoonaa euroa vankiterveydenhuollon lääkkeitä, mikä selittää laskua. Rangaistuslaitosmyymälöiden ostot kasvoivat 0,1 miljoonaa euroa ollen 3,8 miljoonaa euroa (3,7 milj. euroa). Varastojen arvo laski edellisestä vuodesta 0,2 miljoonaa euroa.

Palvelujen ostot, joita oli yhteensä 18,2 miljoonaa euroa (20,9 milj. euroa), laskivat 2,6 miljoonalla eurolla eli 12,7 % edellisestä vuodesta. Vuoden 2015 palvelujen ostot sisälsivät 4,1 miljoonaa euroa vankiterveydenhuollon ostoja. Palvelujen ostoihin sisältyy korjaus- ja kunnossapitopalveluita, rakentamispalveluita, toimistopalveluita, henkilöstöpalveluita, puhtaanapito- ja pesulapalveluita ja erilaisia muita palveluita.

Korjaus- ja kunnossapitopalveluita sekä rakentamispalveluita hankittiin 2,8 miljoonalla eurolla (2,8 milj. euroa), kuten edellisenä vuonnakin. Toimistopalveluiden kulut nousivat 0,1 miljoonaa euroa eli 3,3 % ollen 4,2 miljoonaa euroa. Toimistopalveluista posti, puhelin ja tietoliikennepalveluita oli 0,9 miljoonaa euroa (1,0 milj. euroa), Atk-palvelujen ostoja ja valtion virastoilta oli 0,9 miljoonaa euroa (0,7 milj. euroa), talous- ja henkilöstöpalveluiden ostoja 2,0 miljoonaa euroa (2,0 milj. euroa) sekä 0,4 miljoonaa euroa (0,4 milj. euroa) muita toimistopalveluita. Henkilöstöpalveluiden kulut laskivat 0,2 miljoonaa euroa, 6,0 %, 2,5 miljoonan euroon (2,7 milj. euroa). Henkilöstöpalveluissa työterveyshuollon kustannukset olivat 1,6 miljoonaa euroa (1,7 milj. euroa), koulutuspalvelut 0,4 miljoonaa euroa (0,4 milj. euroa) ja muut henkilöstöpalvelut 0,5 miljoonaa euroa (0,6 milj. euroa). Puhtaanapito ja pesulapalvelut kasvoivat edellisestä vuodesta 0,1 miljoonaa euroa, 3,8%, ollen 1,4 miljoonaa euroa (1,3 milj. euroa). Muiden palveluiden ostot laskivat 2,7 miljoonaa euroa, 27,0%, ollen 7,3 miljoonaa euroa (10,0 milj. euroa). Vuonna 2015 muiden palveluiden ostot sisälsivät 3,5 miljoonaa euroa vankien terveyspalveluiden ostoja. Muista palveluista 1,2 miljoonaa euroa (1,5 milj. euroa) asiantuntija- ja tutkimuspalveluita, 1,3 miljoonaa euroa (0,9 milj. euroa) ravitsemuspalveluita ja 4,6 miljoonaa euroa (7,6 milj. euroa) erilaisia muita palveluita kuten vankien koulutuspalveluita, päihdetestejä, vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden matkakuluja sekä kuljetuksia ja rahteja.

Muut kulut, kasvoivat edellisestä vuodesta euroa 1,4 miljoonaa euroa, 46,5 %, ollen 4,3 miljoonaa euroa (2,9 milj. euroa). Muista kuluista 1,9 miljoonaa euroa (1,9 milj. euroa) oli matkakuluja. Muut henkilöstölle maksettavat kustannusten korvaukset olivat 0,1 miljoonaa euroa (0,1 milj. euroa), käyttöoikeusmaksut olivat 0,3 miljoonaa euroa (0,2 milj. euroa), vahinkovakuutusmaksut ja jäsenmaksut olivat 0,1 miljoonaa euroa (0,1 milj. euroa) ja muut muihin kuluihin kuuluvat kulut kuten omaisuuden myyntitappiot, kiinteistöverot ja muut pakolliset maksut olivat yhteensä 1,9 miljoonaa euroa (0,6 milj. euroa).

Valmistus omaan käyttöön, yhteensä 3,8 miljoonaa euroa (4,2 milj. euroa), laski edellisestä vuodesta 0,4 miljoonaa euroa.

Poistojen määrä laski edellisestä vuodesta 0,1 miljoonaa euroa ollen 1,1 miljoonaa euroa (1,2 milj. euroa). Poistoista 1,0 miljoonaa euroa (0,8 milj. euroa) oli poistoja koneista ja laitteista. Loput poistot olivat poistoja kalusteista, muista pitkävaikutteisista menoista ja suunnitelmasta poikkeavia poistoja.

Sisäisiä kuluja (yhteistoiminnan kustannusten korvauksia valtion virastoille ja laitoksille) oli yhteensä 10,6 miljoonaa euroa (9,6 milj. euroa), mikä sisälsi Oikeusrekisterikeskukseen sopimuksen mukaan maksettuja tietohallintopalveluja.

Rikosseuraamusalan IT-menot (1 000 euroa)	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Tulos- sopimus 2016	Toteuma 2016
Vakiopalvelut (Valtori)	5 621	5 433	5 995	
Kehittämispalvelut (ORK)	309	378	809	
Ylläpitopalvelut (ORK)	1 345	1 305	1 294	
ORK:n henkilötö	665	671	823	
Projektipalvelut ja asiakkuudenhallinta (ORK)	116	26	332	
Yhteensä	8 056	7 813	9 253	0
Erillisrahoitettavat (Roti)	200	1 677	3 200	
Tietohallintomenot yhteensä	8 256	9 490	12 453	11 363

7.4. Tase

Kirjanpitoyksikön tase on laadittu liikekirjanpidon periaatteita noudattaen. Taseen loppusumma 14,7 miljoonaa euroa (11,3 milj. euroa) kasvoi edellisestä varainhoitovuodesta 3,4 miljoonaa euroa eli 29,3 %.

Vastaavaa

Käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten tasearvo, yhteensä 9,6 miljoonaa euroa (6,9 milj. euroa) kasvoi 2,7 miljoonaa euroa eli 38,9 %. Aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvo kasvoi 2,8 miljoonaa euroa 6,6 miljoonaan euroon (3,9 milj. euroa). Kasvu johtuu keskeneräisen asiakastietojärjestelmän hankintakuluista. Aineellisten hyödykkeiden kirjanpitoarvo laski 0,1 miljoonaa euroa ollen 2,9 miljoonaa euroa (3,0 milj. euroa).

Vaihto- ja rahoitusomaisuuden kirjanpitoarvo, yhteensä 5,1 miljoonaa euroa (4,4 milj. euroa), kasvoi varainhoitovuonna 0,6 miljoonaa euroa eli 14,3 %. Vaihto-omaisuuden tasearvo pysyi edellisen vuoden tasolla ollen 3,6 miljoonaa euroa (3,6 milj. euroa). Lyhytaikaiset saamiset kaksinkertaistuivat edellisestä vuodesta ollen 1,4 miljoonaa euroa (0,7 milj. euroa). Kassoissa olevat rahavarat olivat edellisen vuoden tasolla ollen 0,1 miljoonaan euroon.

Vastattavaa

Oma pääoma, yhteensä 19,3 miljoonaa euroa (24,6 milj. euroa), laski edellisestä varainhoitovuodesta 5,4 miljoonaa euroa eli 21,8 %. Pääoman siirrot vähensivät omaa pääomaa 229,6 miljoonalla eurolla (252,4 milj. euroa) ja tilikauden kulujäämä lisäsi sitä 224,3 miljoonalla eurolla (245,8 milj. euroa). Pääoman siirrot -erä, 229,6 miljoonaa euroa, sisältää tiliviraston maksuliikemenotilille valtion yleiseltä maksuliikemenotililtä siirretyt katteet, yhteensä 244,6 miljoonaa euroa (269,0 milj. euroa), vähennettynä tiliviraston maksuliiketulotililtä valtion yleiselle maksuliiketulotilille tehdyillä tyhjennyksillä, yhteensä 15,7 miljoonaa euroa (15,3 milj. euroa) sekä kirjanpitoyksikköjen välisillä hallinnan siirroilla, yhteensä 0,6 miljoonaa euroa (1,2 milj. euroa).

Vieras pääoma, yhteensä 33,9 miljoonaa euroa (36,0 milj. euroa), on kokonaan lyhytaikaista vierasta pääomaa. Vieras pääoma laski 2,0 miljoonalla eurolla eli 5,6 %:lla. Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat laskivat 0,4 miljoonaa euroa ollen 0,1 miljoonaa euroa (0,5 milj. euroa). Lasku johtuu vankien maksukortin käyttönotosta. Ostovelat kasvoivat 4,2 milj. euroa, 75,6 %, 9,8 miljoonaan euroon (5,6 milj. euroa). Tilivirastojen väliset tilitykset laskivat 0,3 miljoonaa euroa eli 11,1 % 2,3 miljoonaan euroon (2,6 milj. euroa). Edelleen tilitettävät erät olivat 2,7 miljoonaa euroa (2,6 milj. euroa), kasvua edelliseen vuoteen oli 0,1 miljoonaa euroa. Edelleen tilitettävät erät sisältävät eläkemaksuja, jäsenmaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja. Siirtovelat laskivat 5,6 miljoonaa euroa, 22,8 %, ollen 19,0 miljoonaa euroa (24,6 milj. euroa). Siirtoveloista lomapalkkavelan osuus oli 19,0 miljoonaa euroa (22,1 milj. euroa).

8. Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma

Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa on arvioitu käyttämällä Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen yksikön laatimaa arviointikehikkoa (COSO-ERM). Arviointi on suoritettu rikosseuraamusalueilla, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikössä, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa sekä täytäntöpanoyksikössä. Lausuma on tehty yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen kanssa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt varmistavat melko hyvin, että

- Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on tuloksellista sekä lakien ja sisäisten sääntöjen mukaista,
- hallinnassa olevat varat ja omaisuus on turvattu sekä
- johtamista ja ulkoista ohjausta varten tuotettu tieto on oikeaa ja riittävää.

Vuonna 2015 tehdyn arvioinnin perusteella on sisäisen valvonnan menettelyissä käynnistetty vuonna 2016 seuraavat kehittämistoimenpiteet:

Osana neljävuotisen tulosohjausmallin käyttöönottoa koko Rikosseuraamus-laitoksessa toteutettiin Rikosseuraamuslaitoksen strategian toimeenpanohanke. Sen tavoitteena oli mm. yhteisen näkemyksen vahvistaminen Rikosseuraamus-laitoksen strategian tavoit-

teista ja tärkeimmistä toimenpiteistä yksiköissä ja näin edistää alueiden toiminnan yhdenmukaisuutta. Lisäksi selkeytettiin keskushallinto-yksikön roolia suhteessa muihin yksikköihin palveluajatuksen määrittelyllä. Laajalla projektikoulutuksella lisättiin valmiuksia muutosprosessien onnistuneeseen toteuttamiseen. Määräysten ja ohjeiden päivitystä on tehostettu.

Henkilöstön osaamisen kehittämistä ja henkilöstösuunnittelua on kehitetty. Henkilöstöohjelmassa nostettiin esiin pääteemoiksi;

- Johtamisen ja esimiestyön kehittäminen,
- osaamisen kehittäminen sekä
- työhyvinvoinnin tukeminen.

Henkilöstöohjelman jalkauttamista on jatkettu ja täydennyskoulutussuunnittelua kehitetty. Valmentavan johtamisen koulutus on järjestetty niin johtajille kuin esimiehillekin sekä järjestetty kattavasti täydennyskoulutusta eri henkilöstöryhmille.

Henkilöstön hyvinvointi ja työyhteisöjen toimivuus nähdään Rikosseuraamus-laitoksen toiminnan tuottavuutta ja tuloksellisuutta parantavina tekijöinä. Koko henkilöstön yhteinen näkemys strategisista ydintehtävistä ja niistä johdetuista henkilö-kohtaisista tulostavoitteista on Rikosseuraamuslaitoksen työhyvinvoinnin perusta ja lähtökohta. Työhyvinvoinnin kehittämistoimet ovat linjassa henkilöstöohjelman kanssa ja tukevat henkilöstöohjelman toteuttamista.

Raportointijärjestelmiä ei ole pystytty kehittämään halutussa aikataulussa. Kieku järjestelmä ei tuota tarvittavia talousraportteja koska Kiegun käyttöönotto aiheutti sen, ettei vertailutietoa saada edellisistä vuosista mm. järjestelmä-, prosessi- ja koodistomuutosten takia. Osaaminen ei ole myöskään vielä riittävällä tasolla. Lisäksi Kiekussa oleva BI-raportointijärjestelmän ja Rikosseuraamuslaitoksen käytössä olevaan BO- raportointijärjestelmän välillä ei ole saatu toteutettua tiedonsiirtoa, jolloin aiemmin BO:ssa toteutetut raportit eivät ole olleet käytössä. Mahdollinen kilpailutus saattaa viivästyttää edelleen tiedonsiirtoa joka oli alustavasti suunniteltu maaliskuun 2017 alkuun. Pyrkimyksenä on saada talousraportointi kuntoon vuoden 2017 aikana.

Toiminnan tuloksellisuusraportoinnissa on edelleen eroavaisuuksia alueiden välillä. Yhdenmukaisuutta raporttitietojen poiminnassa pyritään lisäämään laatimalla yhteisiä raportointipyyntöpohjia. Roti- hankkeessa raportoinnin yhdenmukaistamista jatketaan ja vankitietoihin liittyviä prosesseja sekä raportointia kehitetään edelleen.

Keskeiset sisäisen valvonnan kehittämiskohteet vuonna 2017

Rikosseuraamusalan koko johto osallistutetaan strategiakartan toteuttamiseen ja laaditaan toiminnan linjauksia strategian toteuttamiseksi.

Oikeusministeriö teki lokakuussa 2015 päätöksen nykyisen vankilaverkoston säilyttämisestä. Päätöksen mukaan rakennetaan Hämeenlinnaan uusi naisvankila ja Jyväskylään ”kampus” korvaamaan Laukaan vankilan ja Jyväskylän yhdyskunta-seuraamustoimiston nykyiset tilat. Lisäksi päätettiin Keravan vankilan pää-rakennuksen peruskorjauksesta ja

muuttamisesta avovankilaksi. Keväällä 2016 Rikosseuraamuslaitoksen määrärahakehystä nostettiin päätöstä vastaavasti. Joulukuussa 2015 Rikosseuraamuslaitos hyväksyi Senaattikiinteistöjen kanssa valmistellun vankilakonseptin ohjaamaan tulevia vankilainvestointeja. Konseptia pilotoidaan Hämeenlinnan ja Jyväskylän hankkeissa. Tässä tilanteessa on kuitenkin tarve käynnistää pidemmän tähtäimen suunnittelu vankilaverkoston kehittämiseksi. Merkittäväksi riskiksi koetaan osassa toimitiloja niiden epäkäytännöllisyys, epäterveellisyys, huonokuntoisuus ja että osa niistä on elinkaarensa päässä. Tilojen huonokuntoisuudesta johtuneet riskit ovat jo toteutuneet Pelson ja Keravan osalta. Riskinä on, että joudutaan pitkälle tulevaisuuteen toimimaan vuorovaikutteisen ja kuntouttavan vankeinhoidon kannalta puutteellisissa tiloissa, eikä vankilakonseptia voida toteuttaa toivotulla tavalla.

Jaetun kokonaisvuokramalli koetaan hyvänä ja läpinäkyvänä eikä se myöskään sido omaa henkilöstöä kiinteistöhuoltoon. Osassa vankiloissa on kuitenkin käytössä pääomavuokramalli joka sitoo henkilöresursseja. Vastuunjako eri osapuolten välillä on epäselvä. Tarkoitus on valtionhallinnon linjausten mukaisesti siirtyä kokonaisvuokramalliin. Siirtyminen kokonaisvuokramalliin tuo selvyyttä vastuunjakoon ja vapauttaa resursseja, jotka voidaan siirtää strategian mukaisesti muualle. Kokonaisvuokramalliin toteutusta valmisteleviin toimiin on ryhdytty. Epävarmuus on kuitenkin kokonaisvuokramallin kustannusvaikutuksista.

Aiemmin toteutettujen sopeuttamistoimien johdosta henkilöstön määrä on vähentynyt merkittävästi, minkä seurauksena vangeille ei voida järjestää toimintaa tarpeita vastavasti täysin. Sairauspoissaolot ovat edelleen varsin korkealla tasolla verrattuna valtionhallinnon keskimääräiseen tasoon.

Toiminnan kehittäminen tarvetta vastaavaksi on haasteellista nykyisellä laituskannalla ja henkilöstömäärällä. Haasteisiin pyritään vastaamaan mm. kehittämällä strategista henkilöstösuunnittelua, henkilöstön toimenkuvia ja toimintatapoja sekä tehostamalla esimiestyötä.

Rikoksesta tuomittujen riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin ei voida vähentää yksin Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön hallinnonalan toimilla, vaan siihen tarvitaan hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä sekä kuntien että järjestösektorin kanssa. Kansantalouden huono tilanne vähentää käytettävissä olevia resursseja ja heikentää asiakkaidemme tarjolla olevia palveluita. On välttämätöntä lisätä yhteistyötä yli hallinnonrajojen, jotta yhteiskunnan palvelu- ja tukijärjestelmät olisivat toimivia ja toisivat jatkumoa täytäntöönpanon aikana aloitetuille toimille. SOTE-uudistus voi parantaa edellytyksiä rakentaa rikosseuraamusasiakkaiden palvelu-jatkumoa, mutta uudistukseen sisältyy myös riskejä. On epävarmaa miten erityis-asiakkaat huomioidaan uudistuksessa.

Roti-toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmän kehitys jatkuu edelleen. Rotin ja toiminnan ohjauksen välistä yhteydenpitoa tiivistetään ja tiedonkulkua parannetaan. Hankkeen viivästymisen vuoksi nykyisiä järjestelmiä joudutaan kehittämään mikä aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia. Riskinä koetaan myös Roti-hankkeen kustannusten nousu edelleen.

Edellä oleviin kehittämiskohteisiin liittyvillä riskeillä saattaa olla vaikutusta Rikosseuraamusalan strategian toteutumiseen heikentävästi.

9. Arviointien tulokset

9.1. Vuoden 2015 tilinpäätöksessä mainittujen arviointien perusteella tehdyt toimenpiteet

Rikosseuraamuslaitos on ryhtynyt toimenpiteisiin suljetuilla osastoilla olevien vankien aktiivitoimintamahdollisuuksien lisäämiseksi. Vankilat ovat toteuttaneet erilaisia toimenpiteitä sellin ulkopuolisen ajan lisäämiseksi. Sekä rikosseuraamusalueet että vankilat osallistuvat lähityöhankkeeseen, joka tähtää vankien aktiivisuuden lisäämiseen. Päiväjärjestyksiä on kehitetty sellin ulkopuolisen ajan lisäämiseksi. On laadittu alueellinen toteutus suunnitelma ja vankiloiden omat lähityön kehittämissuunnitelmat. Lähityöhankkeeseen liittyen toteutetaan myös laaja-alaisesti erilaisia koulutuksia. Erillään asuttaminen väheni selvästi edelliseen selvitykseen verrattuna.

Vangille tarpeellisten ohjeiden ja säädösten saatavuuteen on kiinnitetty myös huomiota ja niiden saanti on tarkastettu vankiloissa.

CPT on ilmaissut huolensa laajalle levinneestä käytännöstä, jossa vangit eristetään odottamaan kurinpitotutkimuksen tulosta välittömästi väitety rikkomuksen jälkeen ja ennen kurinpito-rangaistuksen määräämistä. Kurinpitomenettelyyn on kiinnitetty huomiota ja asiaa käsitelty johtoryhmissä ja koulutustilaisuuksissa.

Helsingin ja Hämeenlinnan vankiloissa on vielä käytössä paljusellejä mutta niitä on tarkoitus poistaa. Paljusellit poistuvat Helsingissä helmikuun loppuun 2017 mennessä mutta Hämeenlinnan rakennusprojektin viivästyminen on siirtänyt eteenpäin Hämeenlinnan paljusellien poistamisaikataulua. Poistumiseen saakka vankilat huolehtivat siitä, että vangit pääsevät aina pyytäessään wc:hen kaikkina vuorokauden aikoina.

Rikosseuraamuslaitoksen kehitysryhmä on käsitellyt kokouksissaan säännöllisesti eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksiä yksittäisten vankien tekemiin kanteluihin ja eduskunnan oikeusasiamiehen omana aloitteenaan käynnistämien selvitysten perusteella tehtyjä päätöksiä. Päätöksistä on tiedotettu intranetissa.

9.2. Ulkopuolisten organisaatioiden tekemät tarkastushavainnot 2016

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) on vuonna 2016 tehnyt tarkastuksen uusintarikollisuuden vähentämisestä rangaistusaikana ja sen jälkeen. Rikoksesta tuomittujen riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin ei voida vähentää yksin oikeusministeriön hallinnonalatoimilla, vaan siihen tarvitaan hallinnonalarajat ylittävää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Uusintarikollisuuden vähentäminen on hallinnonalarajat ylittävä tavoite ja siihen liittyvät voimavarat sekä toimenpiteet tulisi pyrkiä kokoamaan yhteen ministeriöiden ja keskusvirastojen yhteistyönä vielä nykyistä aktiivisemmin. Tarkastusvirasto teki suosituksen, että oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos ottavat tämän huomioon jo valtiontalouden kehyksiä ja talousarviota valmisteltaessa. Lisäksi tarkastusvirasto suosittelee, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö ja aluekeskukset kehittäisivät

yhteisesti sovitulla työnjaolla vapautumisvaiheen jatkumoina ja verkostoyhteistyön toimintaedellytyksiä. Valvotusta koevapaudesta VTV teki suosituksen, että sitä edelleen liittäisiin systemaattisesti ja yhdenmukaisesti maan eri osissa.

Eduskunnan oikeusasiamies

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen mukaisena kansallisena valvontaelimenä. Tähän toimintaan liittyy sekä ennalta ilmoittamattomia että ilmoitettuja tarkastuskäyntejä vankiloihin.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan valvontaa suorittaa eduskunnan apulaisoikeusasiamies (AOA). Vuonna 2016 AOA teki tarkastuksen kymmenessä vankilassa.

AOA kiinnitti huomiota rangaistusajansuunnitelmien päivittämiseen. Vankilan tulee seurata sitä, että rangaistusajan suunnitelmia päivitetään säännöllisesti. Rikosseuraamusesimiehet käyvät yhdessä vankien kanssa rangaistussuunnitelmakeskusteluja. Tätä on tarkoitus vielä kehittää siten, että mukana olisi myös muita vangin kanssa työskenteleviä virkamiehiä (ajatuksena moniammatillisuus).

Lisäksi AOA kiinnitti huomioita siihen, että lakien, asetusten ja muiden säännösten saatavuuteen ja ajantasaisuuteen tulisi kiinnittää edelleen huomiota. Vankeuslain 4 luvun 4§:n mukaan vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä ja vangin tulisi olla tietoinen näistä. Vangeille olisi perusteltua antaa vähintäänkin listaus Rikosseuraamuslaitoksen antamista vankeja koskevista määräyksistä ja ohjeista. AOA:n mukaan yksiköiden on kiinnitettävä ohjeiden ristiriitaisuuksiin huomiota ja siihen että eri yksiköiden ohjeiden välillä on eroavaisuuksia, joita ei voida perustella vankilakohtaisilla eroavaisuuksilla. Ohjeita tulisi kääntää ainakin englanniksi mutta mahdollisesti myös muille kielille. Valvontaviranomaisten yhteystietojen saatavuuteen tulisi myös kiinnittää huomiota. Rikosseuraamuslaitoksen tulee ottaa kantaa siihen, että säännökset olisivat vankien saatavilla sähköisessä muodossa.

AOA totesi myös että eristysosastolle on sijoitettu asumaan tutkintavankeja, joille on määrätty yhteydenpitorajoituksia, omasta pyynnöstään erillään asuvia vankeja, erillään pidettäviä sekä eristämistarkkailussa olevia. Eristysosasto ei kuitenkaan sovellu asuinkäyttöön. Erillään pidettävien oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin erillään asumisesta välttämättä aiheutuu. Tutkintavangit tulee tutkintavankeuslain edellyttämin tavoin sijoittaa erilleen vankeusvangeista. Alaikäiset on majoitettava erillisiin tiloihin, joihin täysikäisillä vangeilla ei ole pääsyä. Järjestettäessä alaikäisille vangeille sellin ulko-puolista toimintaa yhdessä aikuisten kanssa valvonnan tulee olla riittävää. AOA on yleisemmin kiinnittänyt huomiota ratkaisuihinsa ja tarkastuskertomuksissaan että tutkintavangit pitää sijoittaa erilleen vankeusvangeista jos ei ole säännönmukaista perustetta.

AOA kiinnitti huomiota matkaselliin sijoittamiseen. Avovankilaan sijoitetun vangin virtsatestin annettua positiivisen tuloksen hänet on sijoitettu suljetun vankilan matkaselliin jopa useaksi päiväksi kun tutkittava olisi tullut sijoittaa asuinosaan. Olosuhteet ovat vastanneet lähinnä turvaamis- tai kurinpitotoimien kohteena olevan vangin asemaa ilman, että tälle on ollut mitään laissa edellytettyä perustetta. Lisäksi tilanne on ollut pitkäkestoinen kuin mitä monet näistä toimenpiteistä saavat lain mukaan enintään kes-

tää. AOA toteaa, että minkään vankilan matkasellin olosuhteet eivät vastaa sitä, miten vangilla on lain mukaan oikeus tulla kohdelluksi. AOA toteaa, että matkaselliin sijoittaminen voi tulla kyseeseen vain, jos se on välttämätöntä esimerkiksi vankilaan saapumisen, sieltä pois siirtymisen tai tilapäisen kyseiseen vankilaan siirtämisen tai muun vastaavan lyhytaikaisen syyn vuoksi, esimerkiksi jos vanki on saapunut vankilaan oikeudenkäynnin vuoksi tai tapaamisen järjestämiseksi. Tällöinkin oleskelu matkasellissä tulee pyrkiä pitämään mahdollisimman lyhytaikaisena. Matkaselliin sijoittaminen virtsanäytteen varmennustuloksen odotusajaksi ei ole perusteltua. AOA toteaa vielä sen, että useita päiviä kestävä matkaselliin majoittamista on laillisuusvalvontakäytännössä arvosteltu jo pitkään, ainakin vuodesta 1998.

9.3. Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastushavainnot 2016

Rikosseuraamuslaitoksen sisäinen tarkastus tarkasti vuonna 2016 Turun, Mikkelin ja Suomenlinnan vankilat ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston.

Suljettujen vankiloiden osalta suositeltiin, että vankien sellin ulkopuolista aikaa lisättäisiin ja vangeilla olisi enemmän mahdollisuuksia sellin ulkopuolisiin toimintoihin. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää romani- ja ulkomaalaisvankien yhdenvertaisuuteen ja kehittää näiden toimintoja ja koulutusmahdollisuuksia. Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota työterveyshuollon yhteistyöhön poissaolojen hallinnassa. Henkilökunnan pitkiin työvuoroihin tulee kiinnittää huomiota ja yli 16h työvuorot tulee viipymättä lyhentää asianmukaisiksi. Sisäisen valvonnan arviointi ja riskikartoitus tulee tehdä moniammatillisessa ryhmässä kokonaisvaltaisen ja kattavan näkemyksen aikaansaamiseksi ja sen tulisi olla osana jatkuvaa ja kokonaisvaltaista johtamisjärjestelmää.

Avovankiloiden osalta suositeltiin, että valvotun koevapauden edellytysten selvitysvaiheessa asunnon soveltuvuus tarkastetaan paikan päällä käymällä ja konkreettisesti todeten. Työjärjestystä tulisi täydentää tilapäisen poikkeaman esittelyn ja päätösvallan osalta ja yhdenmukaisesta menettelystä tulisi sopia em. asioiden suhteen. Lisäksi suositeltiin, että sähköiseen valvontajärjestelmään valvottuun koevapauteen sijoitettujen sallitut liikkumisalueet tulisi määritellä ja piirtää valvotun koevapauden rangaistusajan suunnitelman viikoittaisen aikataulun mukaisesti. Työturvallisuus-näkökulmasta tulee kiinnittää erityistä huomiota henkilökunnan ja vankien suojavälineiden käyttöön muurien ja kattojen saneerauksessa. Näiden lisäksi työaikaleimausten ajan-tasaisuuteen ja kattavuuteen tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Henkilökunnan osalta kiinnitettiin huomiota ylipitkiin työvuoroihin, työaikaleimauksiin, henkilöstöresurssien tehokkaaseen käyttöön ja poissaolojen hallintaan.

Materiaalihallinnossa keskeistä on ollut valmistautuminen KIEKU- järjestelmän käyttöön.

Yhdyskuntaseuraamustoimistossa painotettiin täsmennettyjen rangaistusajan suunnitelmien laatimisen seuranta ja kehittämistä työryhmän sisäisissä kehittämis-päivissä, ehdonalaisesti vapautuneiden täsmennettyjen rangaistusajan suunnitelmien päivittämistä tai muuttamista sekä tiedoksi antamista, vapauttamisvaiheen työskentelyn vahvistamista erityisesti suljettujen vankiloiden kanssa, nuorisorangaistuksen käytön lisäämistä

keskustelemalla syyttäjän ja käräjäoikeuden kanssa, toimintaan osallistuvien määrän nostamiseen, pitkien poissaolojen hallintaan yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

Rikosseuraamuslaitoksen sisäinen tarkastus teki myös teematarkastuksen tukipartioiden toiminnasta. Tukipartiotoiminnan tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota yhdenmukaisten merkintöjen tärkeyteen vankitietojärjestelmässä. Epäyhtenevät kirjauskäytännöt saattavat aiheuttaa vääriä tulkintoja ja pahimmassa tapauksessa vääristää tilastoja. Tarkastuskertomuksessa suositeltiin apuvalvojen käytön lisäämistä, toiminnan etukäteissuunnittelua, mikä sinänsä jo saattaisi lisätä toiminnan kustannustehokkuutta. Resurssirajoitteiden vallitessa suositeltiin myös eri tekniikoiden hyödyntämistä osana valvontaa varsinkin vähemmän riskialttiiden valvottavien kohdalla. Tarkastuskertomuksessa suositeltiin, että toiminta ja valvonta intensiteetti perustuisi kunkin valvottavan kohdalla tämän riskialttiuteen rikkoa valvontamääräyksiä. Näiden lisäksi suositeltiin tukipartio-toiminnalle yhteisiä, valtakunnallisia linjauksia ja suuntaviivoja.

Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastuskertomukset on laitettu Rikosseuraamuslaitoksen intranet- sivuille tiedoksi. Tällä pyritään lisäämään tietoa annetuista suosituksista muissakin kuin tarkastuksen kohteena olleessa yksikössä.

10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

10.1. Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Kirjanpitoyksikössä ei ole vuonna 2016 ilmennyt kirjanpitoyksikön hoidettavana tai vastattavana oleviin varoihin tai omaisuuteen kohdistuneita väärinkäytöksiä tai rikoksia yhtä epähuomiossa tehtyä maksuaikakortin väärinkäyttöä lukuun ottamatta.

10.2. Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Yksi henkilökohtaisen maksuaikakortin epähuomiossa tehty väärinkäyttö, joka on peritty takaisin.

11. Talousarvion toteumalaskelma

Rikosseuraamuslaitoksen talousarvion toteumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2016	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	2 137 674,48	2 011 923	2 011 923,38	0,00	100
11.04.01. Arvonlisävero	2 137 674,48	2 011 923	2 011 923,38	0,00	100
12. Sekalaiset tulot	22 558,07	4 286	4 286,12	0,00	100
12.25.99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	17 771,27	1 664	1 664,46	0,00	100
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	4 786,80	2 622	2 621,66		100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 070,70	1 612	1 612,11	0,00	100
B.03.01.1.Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden nettomyyntitulot	2 070,70	1 612	1 612,11	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä	2 162 303,25	2 017 822	2 017 821,61	0,00	

Päälluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2016 määrärahojen käyttö vuonna 2016	siirto seuraavalle vuodelle	Tilinpäätös 2016	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
							Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25. Oikeusministeriön hallinnonala	253 826 809,83	234 354 816	209 674 097,24	24 680 718,90	234 354 816,14	0,00	21 326 661,61	237 902 661,61	213 221 942,71	24 680 718,90
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 505 809,83	17 778 816	17 778 816,14		17 778 816,14	0,00				
25.40.01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (nettob) (siirtomääräraha 2 v)	228 921 000,00	211 176 000	189 489 816,27	21 686 183,73	211 176 000,00	0,00	18 948 535,31	230 124 535,31	208 438 351,58	21 686 183,73
25.40.01.1. Toimintamenot (EK) (enintään)	226 921 000,00	209 176 000	187 597 550,44	21 578 449,56	209 176 000,00	0,00	18 948 222,36	228 124 222,36	206 545 772,80	21 578 449,56
25.40.74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	2 000 000	1 892 265,83	107 734,17	2 000 000,00	0,00	312,95	2 000 312,95	1 892 578,78	107 734,17
25.40.74.1. Avolaitostyöt	5 400 000,00	5 400 000	2 405 464,83	2 994 535,17	5 400 000,00	0,00	2 378 126,30	7 778 126,30	4 783 591,13	2 994 535,17
25.40.74.2. Avolaitostyöt kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa (EK) (enintään)	3 700 000,00	3 700 000	2 067 315,73	1 632 684,27	3 700 000,00	0,00	1 007 897,94	4 707 897,94	3 075 213,67	1 632 684,27
25.40.74.2. Avolaitostyöt kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa (EK) (enintään)	1 700 000,00	1 700 000	338 149,10	1 361 850,90	1 700 000,00	0,00	1 370 228,36	3 070 228,36	1 708 377,46	1 361 850,90
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	10 860,88	86 034	86 033,73	0,00	86 033,73	0,00	0,00	82 514,00	82 514,00	0,00
28.01.29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	0,00	3 520	3 519,73		3 519,73	0,00				
28.60.12. Osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 860,88	82 514	82 514,00	0,00	82 514,00	0,00	0,00	82 514,00	82 514,00	0,00
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	288 708,60	279 864	279 864,12	0,00	279 864,12	0,00	0,00	279 864,12	279 864,12	0,00
32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	288 708,60	279 864	279 864,12	0,00	279 864,12	0,00	0,00	279 864,12	279 864,12	0,00
32.30.51.07. Palkkatuettyö, valtionhallinto (KPY)	288 708,60	279 864	279 864,12	0,00	279 864,12	0,00	0,00	279 864,12	279 864,12	0,00
Määrärahatilit yhteensä	254 126 379,31	234 720 714	210 039 995,09	24 680 718,90	234 720 713,99	0,00	21 326 661,61	238 265 039,73	213 584 320,83	24 680 718,90

12. Tuotto- ja kululaskelma

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TUOTTO- JA KULULASKELMA

	1.1.2016 - 31.12.2016		1.1.2015 - 31.12.2015	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	9 736 281,33		10 227 705,98	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	917 338,15		993 081,83	
Muut toiminnan tuotot	<u>3 089 374,60</u>	<u>13 742 994,08</u>	<u>2 822 878,97</u>	<u>14 043 666,78</u>
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	21 408 551,91		22 687 699,65	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	198 703,41		81 573,70	
Henkilöstökulut	125 114 474,93		138 495 111,01	
Vuokrat	44 886 915,79		51 282 960,77	
Palvelujen ostot	18 214 052,87		20 858 936,44	
Muut kulut	4 266 101,02		2 912 573,04	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-103 201,64		120 395,85	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-3 771 524,14		-4 189 099,76	
Poistot	1 110 323,67		1 185 910,94	
Sisäiset kulut	<u>10 587 845,22</u>	<u>-221 912 243,04</u>	<u>9 563 583,12</u>	<u>-242 999 644,76</u>
JÄÄMÄ I		-208 169 248,96		-228 955 977,98
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	11 380,12		12 102,38	
Rahoituskulut	<u>-2 259,34</u>	<u>9 120,78</u>	<u>-5 493,12</u>	<u>6 609,26</u>
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	3 497,28		2 616,22	
Satunnaiset kulut	<u>-23 951,25</u>	<u>-20 453,97</u>	<u>-28 126,38</u>	<u>-25 510,16</u>
JÄÄMÄ II		-208 180 582,15		-228 974 878,88
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut kotitalouksille		<u>-296 580,30</u>		<u>-1 363,15</u>
JÄÄMÄ III		-208 477 162,45		-228 976 242,03
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	2 011 923,38		2 137 674,48	
Suoritettut arvonlisäverot	<u>-17 783 662,99</u>	<u>-15 771 739,61</u>	<u>-18 999 230,70</u>	<u>-16 861 556,22</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-224 248 902,06</u>		<u>-245 837 798,25</u>

13. Tase

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TASE

	31.12.2016		31.12.2015	
VASTAAVAA				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00		48 106,37	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>6 611 852,02</u>	<u>6 611 852,02</u>	<u>3 802 650,86</u>	<u>3 850 757,23</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Koneet ja laitteet	2 765 411,86		2 953 429,84	
Kalusteet	10 953,37		45 801,81	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>148 382,66</u>	<u>2 924 747,89</u>	<u>0,00</u>	<u>2 999 231,65</u>
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	<u>41 135,92</u>	<u>41 135,92</u>	<u>44 878,94</u>	<u>44 878,94</u>
KAYTTOOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		9 577 735,83		6 894 867,82
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Aineet ja tarvikkeet	1 195 480,96		1 393 897,64	
Keskeneräinen tuotanto	570 393,35		474 880,77	
Valmiit tuotteet/Tavarat	<u>1 788 321,99</u>	<u>3 554 196,30</u>	<u>1 780 919,66</u>	<u>3 649 698,07</u>
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	1 153 353,19		640 268,31	
Siirtosaamiset	111 734,18		17 671,10	
Muut lyhytaikaiset saamiset	154 732,04		22 263,46	
Ennakkomaksut	<u>270,00</u>	<u>1 420 089,41</u>	<u>671,87</u>	<u>680 874,74</u>
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	98 302,31		109 953,86	
Sisäisen rahaliikenteen tilit	<u>4 374,68</u>	<u>102 676,99</u>	<u>0,00</u>	<u>109 953,86</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		5 076 962,70		4 440 526,67
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>14 654 698,53</u>		<u>11 335 394,49</u>

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TASE

	31.12.2016	31.12.2015
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
VALTION PÄÄOMA		
Valtion pääoma 1.1.1998	269 413 004,89	269 413 004,89
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-294 039 606,58	-300 599 910,76
Pääoman siirrot	229 600 896,66	252 398 102,43
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-224 248 902,06</u>	<u>-245 837 798,25</u>
	<u>-19 274 607,09</u>	<u>-24 626 601,69</u>
VIERAS PÄÄOMA		
LYHYTAIKAINEN		
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	55 999,48	463 157,45
Saadut ennakot	32 210,00	30 000,00
Ostovelat	9 776 995,47	5 567 791,23
Tilivirastojen väliset tilitykset	2 338 279,91	2 629 767,36
Edelleen tilittävät erät	2 717 214,42	2 603 986,56
Siirtovelat	18 992 539,23	24 605 240,34
Muut lyhytaikaiset velat	<u>16 067,11</u>	<u>62 053,24</u>
	<u>33 929 305,62</u>	<u>35 961 996,18</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	33 929 305,62	35 961 996,18
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>14 654 698,53</u>	<u>11 335 394,49</u>

14. Liitetiedot

14.1. Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

Tuloslaskelma

Terveystieteiden tutkimuskeskus siirtyi 1.1.2016 lukien Sosiaali- ja terveysministeriön kirjanpito-yksikkö 561 Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuuteen nimellä Vankiterveydenhuollon yksikkö. Tilinpäätösaikataulusta, laskuttajista sekä laskujen tarkastamisista ja hyväksymisistä johtuvista syistä on vuoden 2016 kirjanpitoon kirjattu vuodelle 2015 kuuluvia vankiterveydenhuollon menoja yhteensä 156 899,15 euroa.

Rikosseuraamuslaitos otti 1.10.2016 käyttöön valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmä Kiekun. Käyttöönoton yhteydessä myös kirjauskäytännöt muuttuivat.

- Kassatileistä poistui sivukassojen alajaottelu (ennen Kiekua lkp tili 19002). Kaikki kirjatukset 1.10. lukien ovat tilillä 19000000 Kassatili.

- Lkp-tilin 39891 Vankien ylläpitokorvaukset ja 39892 Vankien ruokakorvaukset tapahtumat on kirjattu 1.10 lukien tilille 39890000 Muut tuotot.

- Lkp-tilin 41033 Vankipalkat tapahtumat on kirjattu 1.10. lukien tilille 41030300 Ulkopuolisten palkkiot

- Lkp-tilin 41102 Vankien sosiaaliturvamaksut tapahtumat on kirjattu 1.10 lukien tilille 41100000 Työnantajan sosiaaliturvamaksut

- Lkp-tilin 41034 Vankien toimintarahat tapahtumat on kirjattu 1.10 lukien tilille 45990000 Muut kulut

- Lkp-tilin 41035 Vankien käyttörahat on kirjattu 1.10 lukien tilille 8261000 Käyttötalouden kulut kotitalouksilta

- Talletettujen vieraiden varojen alajaottelut, 25501 Vankien rahavarat, 25502 Vankien tilittävät varat, 25503 Vankien diakoniarahat, 25504 Vankien tuomat rahat ja 25509 muut vieraat varat, poistuivat 1.10 lukien.

Kaikki vieraat varat on kirjattu tilille 25500000 Talletetut vieraat varat (T).

Kiekun käyttöönoton myötä uusina seurantakohteina otettiin käyttöön seurantakohte 1, joka korvasi vanhan järjestelmän Kohde-koodin ja seurantakohte 2.

Seurantakohteilla korvattiin mm. lkp-tilien alajaotteluiden poistuminen esim. vieraissa varoissa.

Vangeille maksetut palkat, toimintarahat ja muut korvaukset ovat ao. lkp-tilin lisäksi kirjattu seurantakohde 2:lle, 15120000 Vankien ansiot

Eläkemaksut sisältävät palkkaperusteisen VaEL-eläkemaksun palautusta 6 036,04 euroa vuosilta 2014 ja 2015.

Tase

Hallinnan siirtoina siirrettiin kirjanpitoyksikölle 561 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vankiterveydenhuollon käyttöomaisuutta jäännösarvoltaan 111 264 euron arvosta, lääkevarasto arvoltaan 76 053,08 euroa ja lomapalkkavelkoja 1 707 625,65 euroa. Kirjanpitoyksikölle 301 Valtiokonttori siirrettiin osakkeita yhteensä 3 726 euron arvosta ja Suomenlinnan hoitokunnalle 885 286,92 arvosta kansallisomaisuutta ja rakennuksia.

Liite: 5 Henkilöstökulujen erittely

Aikaisemmista vuosista poiketen lomapalkkavelka ei sisällä vuosilomalisää, mikä johtuu Kieku palkkajärjestelmän lomapalkkavelkalaskennan määräyksistä.

Johto on määritelty pääjohtajan päätöksellä. Vuoden 2008 alusta 30.9.2016 saakka johtoon kuuluvan henkilöstön palkat on kirjattu liikekirjanpidossa omalle tilille lomarahaa lukuun ottamatta. Lomarahoina kirjanpidon kertymään on lisätty 6 % vuosipalkkion määrästä. 1.10.2016 lähtien lomaraha sisältyy palkkoihin.

Vankien toimintarahat aikavälillä 1.1.-30.9., 1.10. alkaen kirjattu LKP 45990000, joka ei henkilöstökulua.

Vankien käyttörahat aikavälillä 1.1.-30.9., 1.10. alkaen kirjattu LKP 8261000, joka ei henkilöstökulua.

Vuoden 2015 toteutuma sisältää 10 117 141,57 euroa vankien terveydenhuoltoyksikön palkkoja. Terveidenhuoltoyksikkö siirtyi 1.1.2016 lukien Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alle.

Palkkojen maksuaikataulun vuoksi vuoden 2017 kirjanpitoon kohdentui vuodelle 2016 kuuluvia haitta-, ylityö- ja muita korvauksia yhteensä 725 741 euroa.

Liite 7 Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Liitteessä on ilmoitettu tiedot vain niistä kansallis- ja käyttöomaisuushyödykkeistä sekä käyttöomaisuusarvopapereista ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, joiden hankintamenoja ei ole vielä tilikauden alkaessa kokonaan kirjattu poistoina kuluksi.

14.2. Nettoutetut tulot ja menot

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2016	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
13.03.01.1 Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden nettomyyntitulot	Bruttotulot	2 070,70				
	Bruttomenot	0,00				
	Nettotulot	2 070,70				

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2016 määrärahojen käyttö vuonna 2016		Tilinpäätös 2016	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
				siirto seuraavalle vuodelle				Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
25.40.01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (nettob) (siirtomääräraha 2 v)	Bruttomenot	243 603 464,67	224 946 000	203 082 226,23		224 768 409,96					222 165 358,31	
	Bruttotulot	14 682 464,67	13 770 000	13 592 409,96		13 592 409,96					13 727 006,73	
	Nettomenot	228 921 000,00	211 176 000	189 489 816,27	21 686 183,73	211 176 000,00	0,00	18 948 535,31	230 124 535,31	208 438 351,58	21 686 183,73	

14.3. Arviomäärärahojen ylitykset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 3: arviomäärärahojen ylitykset.

14.4. Peruutetut siirretyt määrärahat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 4: peruutetut siirretyt määrärahat.

14.5. Henkilöstökulujen erittely

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2016	2015
Henkilöstökulut	99 487 913,23	107 323 786,37
Palkat ja palkkiot	100 336 057,50	107 250 563,88
Tulosperusteiset erät	0,00	3 598,00
Lomapalkkavelan muutos)*	-848 144,27	69 624,49
Henkilösivukulut	20 534 674,67	25 342 727,78
Eläkekulut	18 258 300,15	21 979 194,18
Muut henkilösivukulut	2 276 374,52	3 363 533,60
Yhteensä	120 022 587,90	132 666 514,15
Johdon palkat ja palkkiot)**, josta	3 327 117,27	3 643 148,38
tulosperusteiset erät	0,00	3 598,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet		
Johto	5 900,00	5 980,00
Muu henkilöstö	1 880,00	1 900,00

Vankipalkat ja niiden sosiaaliturvamaksut

	2016	2015
Vankipalkat	2 999 743,85	3 002 108,95
Vankien toimintarahat)***	1 599 951,08	2 146 319,55
Vankien käyttörahat)****	430 293,78	618 263,41
Vankien sosiaaliturvamaksut	61 898,32	61 904,95
Yhteensä	5 091 887,03	5 828 596,86

Henkilöstökulut yhteensä **125 114 474,93** **138 495 111,01)*******

*Aikaisemmista vuosista poiketen lomapalkkavelka ei sisällä vuosilomalisiä,

mikä johtuu Kieku palkkajärjestelmän lomapalkkavelkalaskennan määrittämisestä.

**Johto on määritelty pääjohtajan päätöksellä . Vuoden 2008 alusta 30.9.2016 saakka johtoon kuuluvan henkilöstön palkat on kirjattu liikekirjanpidossa omalle tilille lomarahaa lukuunottamatta. Lomarahoina kirjanpidon kertymään on lisätty 6 % vuosipalkkion määrästä. 1.10.2016 lähtien lomaraha sisältyy palkkoihin.

***Vankien toimintarahat aikavälillä 1.1.-30.9., 1.10. alkaen kirjattu LKP 45990000, joka ei henkilöstökulua

****Vankien käyttörahat aikavälillä 1.1.-30.9., 1.10. alkaen kirjattu LKP 8261000, joka ei henkilöstökulua

*****Vuoden 2015 toteutuma sisältää 10 117 141,57 euroa vankien terveydenhuoltoyksikön palkkoja.

Terveydenhuoltoyksikkö siirtyi 1.1.2016 lukien Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alle.

14.6. Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Omaisuusryhmä	1.1.-30.9.2016			Kieku 1.10.-31.12.2016		
	Poisto- menetelmä	Poistoaika vuotta	Vuotuinen poisto % ¹⁾	Poisto- menetelmä	Poistoaika vuotta	Vuotuinen poisto % ¹⁾
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
112 Aineettomat oikeudet						
1120 Osetut atk-ohjelmistot	tasapoisto	3	33,33	tasapoisto	3	33,33
1123 Liittymismaksut		3 tai 5				
114 Muut pitkävaikutteiset menot						
1140 Atk-ohjelmat (itse valmistetut)	tasapoisto	3	33,33	tasapoisto	5	20
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
125-126 Koneet ja laitteet						
1250 Autot ja muut maankuljetusvälineet	tasapoisto	7	14,28	tasapoisto	5	20
1251 Laivat ja muut vesikuljetusvälineet				tasapoisto	7	14,28
1253 Raskaat työkoneet	tasapoisto	10	10	tasapoisto	10	10
1254 Kevyet työkoneet	tasapoisto	5	20	tasapoisto	5	20
1255 Atk-laitteet ja niiden oheislaitteet	tasapoisto	5	20	tasapoisto	5	20
1256 Toimistokoneet ja laitteet	tasapoisto	5	20	tasapoisto	5	20
1257 Puhelinkeskukset ja muut viestintälaitteet	tasapoisto	10	10	tasapoisto	5	20
1258 Audiovisuaaliset koneet ja laitteet	tasapoisto	5	20	tasapoisto	5	20
1259 Laboratoriolaitteet						
- raskaat koneet ja laitteet S591	tasapoisto	7	14,28	tasapoisto	-	-
- kevyet koneet ja laitteet S592	tasapoisto	5	20	tasapoisto	5	20
1269 Muut koneet ja laitteet	tasapoisto	10	10	tasapoisto	10	10
127 Kalusteet						
1270 Toimistokalusteet	tasapoisto	5	20	tasapoisto	5	20
-raskaammat toimistokalusteet				tasapoisto	7	14,28
1279 Muut kalusteet	tasapoisto	5	20	tasapoisto	5	20
130 Käyttöomaisuusarvopaperit						
		ei poistoaikaa			ei poistoaikaa	

Poistosuunnitelma on muutettu 1.10.2016, Kiekun käytön alkaessa.

Vuoden 2006 alusta lukien tuotannonkierä, jonka taloudellinen pitoaika ylittää yhden vuoden ja jonka arvonalisäveroton hankintahinta on vähintään 10 000 euroa, arvonalisäveroton hankintahinta on vähintään 10 000 euroa, hankintameno aktivoidaan taseeseen ja kirja hankintameno aktivoidaan taseeseen ja kirjataan kuluksi suunnitelman mukaisina poistoina.

14.7. Kansallis- ja käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisvaikutteisten menojen poistot

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkäaikaisvaikutteisten menojen poistot

Aineettomat hyödykkeet						
	119 Ennakkomaksut ja keskenäiset hankinnat			Yhteensä		
	114 Muut pitkävaikutteiset menot					
Hankintameno 1.1.2016	162 543,00	3 802 650,86		3 965 193,86		
Lisäykset	0,00	2 809 201,16		2 809 201,16		
Vähennykset	0,00	0,00		0,00		
Hankintameno 31.12.2016	162 543,00	6 611 852,02		6 774 395,02		
Kertyneet poistot 1.1.2016	114 436,63	0,00		114 436,63		
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	0,00		0,00		
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	48 106,37	0,00		48 106,37		
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00	0,00		0,00		
Tilikauden arvonalennukset	0,00	0,00		0,00		
Kertyneet poistot 31.12.2016	162 543,00	0,00		162 543,00		
Arvonkorotukset	0,00	0,00		0,00		
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	0,00	6 611 852,02		6 611 852,02		
Aineelliset hyödykkeet						
	129 Ennakkomaksut ja keskenäiset hankinnat			Yhteensä	Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	
	125-126 Koneet ja laitteet	127 Kalusteet			130 Käyttöomaisuusarvopaperit	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	5 726 373,34	119 203,00	0,00	5 845 576,34	44 878,94	44 878,94
Lisäykset	1 026 931,92	0,00	148 382,66	1 175 314,58	982,98	982,98
Vähennykset	282 125,48	10 070,00	0,00	292 195,48	4 726,00	4 726,00
Hankintameno 31.12.2016	6 471 179,78	109 133,00	148 382,66	6 728 695,44	41 135,92	41 135,92
Kertyneet poistot 1.1.2016	2 772 943,50	73 401,19	0,00	2 846 344,69	0,00	0,00
Vähennysten kertyneet poistot	96 326,44	8 288,00	0,00	104 614,44	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	1 026 646,23	33 066,44	0,00	1 059 712,67	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	2 504,63	0,00	0,00	2 504,63	0,00	0,00
Tilikauden arvonalennukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.2016	3 705 767,92	98 179,63	0,00	3 803 947,55	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	2 765 411,86	10 953,37	148 382,66	2 924 747,89	41 135,92	41 135,92

14.8. Rahoitustuotot ja –kulut

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 8: rahoitustuotot ja -kulut.

14.9. Talousarvionaloudesta annetut lainat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 9: talousarvionaloudesta annetut lainat.

14.10. Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2016				31.12.2015			
	Kappalemäärä	Markkina-arvo	Kirjanpitoarvo	Omistussuus %	Myyntioikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina-arvo	Kirjanpitoarvo
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	0	0,00	0,00				1 701,15	1 230,00
Aktia A	0	0,00	0,00				1 701,15	1 230,00
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet	1 085		41 135,92					43 648,94
Pohjois-Hämeen Puhelin Oy, A-sarja ja B-sarja	0		0,00					3 496,00
Pirkanmaan Luomutuottajat Oy	1		168,00					168,00
Osuuskunta Sataluomu, Pori	1		168,00					168,00
Elix Oil Oy, Somero	12		2 018,00					2 018,00
Osuuskunta Jalostuspalvelu	1		200,00					200,00
Osuuskunta Lihakunta	1		2 467,00			244,67		2 467,00
Osuuskunta Pohjolan Maito	1069		36 114,92			1367,44		35 131,94
Finnamyl Oy	5		0,00					0,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			41 135,92			1612,11		44 878,94

14.11. Taseen rahoituserät ja velat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 11: taseen rahoituserät ja velat.

14.12. Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä: Rikosseuraamuslaitoksella ei ole liitteen mukaisia myönnettyjä takauksia.

Voimassa olevat takuut ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä: Rikosseuraamuslaitoksella ei ole liitteen mukaisia takuita.

Voimassa olevat takaukset ja takuut valuutoittain: Rikosseuraamuslaitoksella ei ole liitteen mukaisia takauksia tai takuita valuutoittain.

Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

€	Talousarvio- menot 2016	Määräraha- tarve 2017	Määräraha- tarve 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve
Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä	47 693 226,14	50 935 178,90	46 542 706,52	47 851 853,79	37 094 851,68	182 424 590,89

Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole liitteen mukaisia sopimuksia ja sitoumuksia

14.13. Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 13: taseeseen sisältyvät rahastoidut varat.

14.14. Taseeseen sisältymättömät rahastoidut varat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 14: taseeseen sisältymättömät rahastoidut varat.

14.15. Velan muutokset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 15: velan muutokset.

14.16. Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole ilmoitettavaa liitteeseen 16: velan maturiteettijakauma ja duraatio.

14.17. Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Täydentäviä tietoja sisältyy toimintakertomuksen laskelmien muihin liitetietoihin.

15. Allekirjoitus

Tilinpäätös on hyväksytty Helsingissä 28.2.2017.

Esa Vesterbacka
Pääjohtaja
Rikosseuraamuslaitos